

FRIDERIK OZANAM.

Ob stoletnici. * 13. aprila 1813, † 8. septembra 1853. — Piše Andr. Kalan.

Mnogo imamo životopisov o Fr. Ozanamu, ki ga njegov prijatelj Guibert imenuje največjega katolika svojega časa. Obširen životopis je spisal njegov brat Alfonz Ozanam; znamenitega govornika ga je naslikal sloveči Lacordaire; Ampère-fils ga je opisal kot literata z obširnim, globokim poznanjem svetovne literature. — O njegovem pomenu na literarnem in karitativnem polju je razpravljal Charles Huit, profesor na katoliškem institutu v Parizu. Vonjavega cvetja na njegov grob je natrosila irska pisateljica Kathleen O'Meara in celo protestantska Mme Humbert v Genevi se klanja njegovemu velikemu srcu. Zelo zanimiv je životopis, ki ga je na podlagi Fr. Ozanamove korespondence spisal 80letni častni rektor katoliškega vseučilišča v Lilleju, monsign. Baunard. V uvodu pravi ta pisatelj, da je vsled visoke starosti s svojim oporočnim delom »Le vieillard« sklenil račune svojega življenja, a se je vdal prošnjam prijateljev ter spisal životopis tega znamenitega moža. »Ljubil sem pokojnika od svoje mladosti, znana in draga mi je družba Vincencijeve, ki ji je bil on ustanovitelj; kot profesor sem šestdeset let bival med ukažljivo mladino in njega smemo imenovati model mladeniča. — In še poseben namen sem imel s knjigo. Ne tajim, da ni bil sebičen. Mislim si: Kakor nalašč je zate, da se mudiš eno leto, morebiti zadnje v svojem življenju, v družbi s tako zlatim, plemenitim, čistim srcem, s tako inteligentnim duhom. Razmotrujoč njegovo lepo življenje in njegovo delovanje, posvečeno službi resnice in ljubezni, se najlepše pripravljaj za svojo smrt. Zato sem se s tresočo roko, a z mladim srcem oprijel tega dela z besedami: Bon et grand Ozanam entrez!«

I.

Rojen je bil Fr. Ozanam 13. aprila 1813 v Milanu, ki je bil takrat pod francosko oblastjo; njegovi starši so se kmalu po njegovem rojstvu vrnili v Lyon. Oče mu je bil zdravnik. Ob revoluciji, na bojnem polju, v nezgodah — piše Ozanam o očetu — je bil veren, plemenit, poln čuvstva za pravico, poln ljubezni do trpečih. Ljubil je vedo, umetnost in delo. — Vcepljal je otrokom smisel in ljubezen za vse lepo in dobro. — Bolniki so ga čislali, ubogi so ga ljubili. Tretjino bolnikov je zdravil brezplačno. — Mati njegova je bila verna in zelo

izobražena. Spomin nanjo je bil Frideriku posebno mil in drag. Kakor skrivnostni angel je bila z njim na vseh potih njegovega življenja. »Na njenih kolenih sem se učil strahu božjega, in iz njenih oči sem srkal v dušo ljubezen do Boga.« Oče in mati sta se izkušala v ljubezni do Boga, do otrok in do ubogih. Zanimiv je dogodek, ki ga nam je v tem oziru Friderik ohranil o svojih starših. Postarala sta in skrbela drug drugemu za zdravje. Mati je dopovedovala očetu, da ni več mlad, da mu pešajo noge, zato naj ne hodi k bolnikom v četrto, peto nadstropje, oče pa je zatrjeval materi, da reveži tudi sami lahko pridejo k njej na dom po darove, da se njej ni več treba truditi k njim. Tableau pa je bil, ko sta se par dni po tem razgovoru srečala v petem nadstropju neke hiše, ko se je vračala mati s prazno posodo in ko je šel oče obiskat revnega bolnika. — S posebno iskrenostjo se Friderik spominja svoje dokaj starejše sestre Elize, ki mu je bila desna roka v otroških letih, plemenito dekle, ki ni poznalo druge ljubezni razen do Boga in do svojih. V živem spominu mu je ostala tudi stara služabnica Guigui, ki ga je pestovala, on pa jo je lasal in tepel, a vendar vedno rad imel.

Ozanam je bil zelo bolehn narave. Šest let star je prebil sicer hudo vročinsko bolezen, a od tedaj je ostal vedno slaboten. Zato je bil zelo razdražljiv. »Najbolj poreden sem bil v svojem 8. letu. Razdražljiv, svojeglav, jezljiv, neposlušen sem godrnjajoč prejemal kazni; užaljen sem se materi v pismih pritoževal zaradi kazni. — Ni je bilo otroške nezmislivosti, ki bi mi ne bila begala srca.« Brat Alfonz to potrjuje, a dostavlja: Bil je nežen in mehak, sočuten do revežev in angelsko čist. »V 9. letu sem bil boljši in sem zlasti rad tičal pri knjigah. Dvanajst let star sem bil prvič pri sv. obhajilu. O jour de bonheur. Puisse ma langue rester attachée à mon palasi, si jamais t'oublie!« — »O srečni dan! Jezik naj se mi pri-raste na nebes, če te kdaj pozabim!«

Njegov duh se mu je čudovito razvijal, kakor da bi slutil, da ne bo mogel dolgo delovati v tem šibkem telesu, razvijal se mu je predčasno. V 13. letu je skladal pesmi o predmetih, ki so ga čitajočega zanimali. Takrat že je izročil za novo leto očetu šopek latinskih, materi šopek francoskih pesem kot čestitko. Pesmi iz te dobe je več ob-

javljenih pod naslovom *Juvenilia*. V 15. letu se mu je naenkrat jasno nebo mladosti prepreglo s temnimi oblaki. Pogledal je v skrivnost življenja, opazil pred seboj nedoumevno sfigo, ki človeka prijazna vabi, a mrzla odbija, ki mu na stavljena vprašanja odgovarja, a ne odgovori, ki se mu pa toliko razkrije, da ga zvabi s seboj, trpečo žrtev morečih ga dvomov. Otroški njegovi veri je zagrozila usodna kriza, ki ne zanese nobenemu izobražencu. — Sredi veka, polnega skepticizma, — piše Ozanam v uvodu v knjigo: *La civilisation chrétienne au V. siècle* — mi je Bog dal milost, da sem bil sin vernih staršev. Deček sem se zibal v naročju krepostnega očeta in svete matere. Imel sem sestro bistroumno in sveto kakor angela, a valovi sveta, ki ne veruje, so vkljubtemu butnili z vso silo v mojo dušo. Skusil sem vso grozoto verskih dvomov, ki ti podnevi stiskajo srce, ki se srečavajo s teboj ponoči ob vzglavju, porošenem od solza. Negotovost, nejasnost o večnem namenu mi ni dala pokoja. Obupno sem se oklepal svetih dogem, a zdelo se mi je, da se mi drobe v mojih rokah. Bil sem takrat dijak v retoriki, čul sem o brezverskih naukih in ljudeh in vprašanje me je posiljevalo: Zakaj pa ti veruješ? — Čital sem apologetske knjige — pisal je svojemu prijatelju Materneju l. 1830. — in vendar me ni nobena popolno zadovoljila. Za nekaj časa sem se pomiril na podlagi teh dokazov, a kak ugovor mi je šinil v glavo kakor blisk skoz južne oblake in zopet sem dvomil. Koliko sem trpel: hotel sem biti veren. Vera mi ni bila trdna, a vendar bi bil rajši veren brez dokazov nego v dvomih. Mislil sem večkrat, da tudi dvomim, ali še živim ali ne. Molil sem, prosil luči resnice in obetal, da želim vse življenje posvetiti obrambi resnice. Stiskan od dvomov, sem se oklenil z vsemi silami zadnjega stebra podirajočega se svetišča, četudi me morda stre pod seboj.¹

V tej usodni borbi mu je bil rešitelj modri in sveti abbe Noiret. — Ampère piše: Vpliv tega moža je odločil smer njegovemu mišljenju in življenju. Ta borba je ostavila neizbrisne sledi v Ozanamovem značaju, čisteč ga in oplemenjujoč. V poznejšem življenju je mnogo polemiziral z nasprotniki krščanskega naziranja, a njegova polemika je veljala le zmoti, svojega nasprotnika

¹ Te zadnje Ozanamove besede so povzete iz krasnih Lamartinovih stihov:

Et quand l'autel brisé, que la foule abandonne,
s'écroulerait sur moi... temple que je chéris,
temple où je tout recu, temple où je tout appris,
j'embrasserais encore ta dernière colonne,
dussé-je être écrasé sous tes sacrés débris.

je osebno vedno spoštoval. »Očitajo mi včasih, da sem preveč popustljiv in prijazen do onih, ki so tako nesrečni, da nimajo vere. Kdor pa je kakor jaz pretrpel toliko muk vsled dvomov, ta bi bil krut in nehvaležen, če bi se kazal reznega nasproti onim, ki jim Bog še ni dal neprecenljive milosti vere.«

Po tedanjem učnem šolskem načrtu je 17 letni Ozanam dovršil svoje filozofsko leto in takrat

NA POTU K SV. AMBROŽU
POD KRIŽKO PLANINO.

(Fot. Bogumil Brinšek.)

mu je bilo stopiti na vseučilišče. — Bil je idealen mladenič, pesniškega duha, prijatelj lepe narave, vnet za literaturo, posebno za literarno zgodovino, naučil se je v teh letih nemškega, italijanskega in angleškega jezika, predvsem pa si je zaveden inteligent-katolik želel kot nalogo življenja znanstveno delo v prosepah katolicizma.

Da bomo laže in jasneje sledili razvoju Ozanamovega življenja, označimo z dvema, tremi potezami dobo, ko vstopa Ozanam na torišče življenja.

— Prav v ozadju se vlečejo sledi krvave večerne zarje velike revolucije iz l. 1789, odpor nezadovoljnega, stoletja tlačnega naroda, ki uniči krivične mogotce, ki prevrže krivični socialni nered, ki pa brez trdnih tal, brez vzgoje pade v kremplje drugim enako brezvestnim sleparjem, ki sicer deklamirajo o ljudski pravdi, a ob njej le sami sebe redijo in dvigajo. Kakor meteor se pojavi po tem viharju Napoleon I., a hitro izgine. Na politično-socialnem polju vlada negotovost, znamenj za orientacijo ni nobenih, zato povsod sama raz- in križpotja. Doktrinarni liberalizem se je otresel revolucijskih načel, a je vendar v svoji nemoči ob njih živel. — Na znanstvenem polju je neomejeno gospodoval skepticizem; paberkovali so po njivah enciklopedistov. Na leposlovnem polju je bil takrat na vrhu Byron, ki je kakor orel visoko tam ob pečinah večnega snega krvoločno grebel po obistih svojih žrtev ter Bogu, človeku in družbi napovedoval boj do smrti.¹

Vpliv njegov na velike duhove raznih narodov je bil silovit. Dobo od l. 1820. do 1840. so imenovali dobo Byronomanije. Poleg francoskih veljakov se mu je klanjal tudi veliki Puškin, njegov Jetnik na Kavkazu kaže vpliv Byronov, Puškin ga brez ovinkov imenuje gospodarja svojih misli. Sicer je Puškin dozorel začel na svoje, vendar brez Byronovega Childe-Harolda bi ne bilo tudi Puškinovega Onješina.²

Vpliv njegov opazamo tudi pri našem Prešernu. Da se je mnogo bavil z njim, dokazuje prevod Byronove Parizine, ki se je z njim Prešeren poizkušal. — Tudi Koseski je prevajal Mazzepo.

Tudi v versko-cerkvenem oziru so se razvaline šele odstranjevale, delavci so se le počasi zbirali. Brezpravni ob revoluciji, vklenjeni v verige ob Napoleonovem samodržstvu, so se svečeniki le počasi zavedali in oklepali svoje velike naloge. Bili

so sinovi svoje dobe, iz katere je vzrasel veliki, nesrečni Lammenais; ob tem ozračju so se rodile njegove Paroles d'un Croyant, besede vernega, kakor pravi Guizot, ki se z njimi odpoveduje veri. Sanjavo hrepeni po bratovstvu, vseobči ljubezni a v življenju vidi te ideale teptane v prah. Nasilniki in sužnji, tako je neenako razdvojeno človeštvo. Služabniki Cerkve so narod ostavili. To razdejanje mora prenehati. Sveto mesto se mora zopet dvigniti, in on že gleda kakor vided-apokaliptik novi Jeruzalem, žal, da mu sredstva zato niso znana. Lammenais je krpal krščanska načela z načeli demokratske revolucije. Kristu je porival na glavo jakobinsko čepico, fantast je popolno pozabil na zakone življenja. Take so bile konture večerne zarje tedanje dobe. — Jutranja pa je prijaznejša. — Iz mračnega skepticizma se je oglašala vesela romantika, verski zmisel je poganjal, kakor spomladi cvetke izpod snega. Nastopil je Chateaubriand s svojim delom: »Le génie du Christianisme«, ki je bil v tedanji dobi velikega pomena, dasi se je Chateaubriand v »Atali« in »Renéju« še klanjal semtertje starim malikom. — Sploh se je povsod tedaj vzbujala krščanska pomlad. V tej dobi se pojavijo veliki konvertiti De Coud, grof Stolberg, Friderik Schlegel, Adam Müller, Molitor, Veith v Nemčiji in Avstriji. Na Angleško se je takrat — l. 1835. — vrnil iz Rima sloveči Wiseman in začel s predavanji v Londonu, in sicer, kar je značilno, najprej v italijanski poslaniški kapeli v italijanskem jeziku. Wiseman piše, da so se tedaj katoličani dvignili iz katakomb, visela pa je še na njih obleka preganjane sekte, verige so bile odstranjene, a omotica in krč se je rešenih še oprijemal.¹

Jasno jutro, po viharji noči prepreženo tuintam s črnimi, sumljivimi oblaki, taka je bila doba, ko je stopal Ozanam v življenje. (Dalje.)

¹ O Byronu pravi Lamartine:

Les cris du desespoir sont tes plus doux concerts,
Le mal est ton spectacle et l'homme est ta victime,
Ton oeil, comme Satan, a mesuré l'abîme,
Et ton ame, y plongeant loin de jour et de Dieu,
a dit à l'espérance un éternel adieu.

² Prim. de Vogué: Le Roman russe, str. 46 itd.

¹ Catholics had just emerged from the Catacombs. The old habits of a proscribed sect clung them. Their shackles had been removed, but not the numbness and cramp which they had produced. . . . The sense of hopeless inequality survived when the reality had in great measure passed away. — The life and times of cardinal Wiseman. Vol. I., str. 246.

FRIDERIK OZANAM.

Ob stoletnici. * 13. aprila 1813, † 8. septembra 1853. — Piše Andr. Kalan.

II.

Jasno je gledal Ozanam svet pred seboj, ko je vstopal po dovršenih srednjih šolah v življenje. Bil ni kakor so mnogi dijaki z zrelostnim izpričevalom, nezreli polni samih sebe, zadovoljni s seboj, sanjavi, ki od zgoraj dol gledajo na vse, ki mislijo, da so vse, a jih življenje kmalu izuči, da v življenju še nič ne pomenijo, da življenje in vrvenje sveta gre mimo njih, kakor bi jih ne bilo. — Ozanam je bil na jasnem sam s seboj. Po svetovnem naziranju je bil zaveden katolik — verske borbe v duši so bile premagane — želel je po tem svojem možatem prepričanju služiti resnici, lepoti in ljubezni, posvetiti se je želel proučevanju znanstva in lepih umetnosti in gledal je kot prelesten sen svoje bodočnosti stolico na Sorbonni, kjer bo iz zgodovine vede, znanstva in umetnosti razlagal čudečim se poslušalcem živobitnost krščanskih idej. Toda do Sorbonne je bila Ozanamu pot dolga in trnjeva. — Najhujša ovira se mu je pojavila od očetove strani. Oče je bil praktičen mož in je želel, da Friderik pride čim prej do stalne službe. Zato mu je svetoval, naj se loti pravnih študij, vstopi naj v prakso k advokatu, potem pa na vseučilišče v Dijon ali Pariz. Ker je tudi mati pritegnila očetovim nazorom, se Friderik ni ustavljal, dasi mu je ob tem krvavelo srce, ker so se mu podirali zlati gradovi, ki si jih je slikal za svoje življenje. Velikodušen se vda želji staršev, zvest svoji življenjski ideji pa sklene poleg prava študirati tudi kulturno zgodovino. — Vstopi l. 1830. v prakso pri slovečem pravoslovcu M. Couletu v Lyonu, v prostih urah se izpopolnjuje v tujih jezikih in obiskuje šolo za slikanje, za kar ga je vnemala njegova mati, ki se je rada pečala s slikanjem. Delal je in učil se neumorno; oddiha je iskal na izprehodih v okolico s svojim prijateljem Curnierom, ki je pozneje spisal spomine iz Ozanamove mladosti. Pripoveduje nam, kako je Friderika zanimala narava, okolica, posebno otok Barbe, kjer so bili ostanki stare opatiije iz 7. veka, Notre-Dame de Fourvière, kamor je hodil rad pozdravljat Brezmadežno. Kako je 17letni Ozanam vplival nanj, omeni Curnier sam, rekoč: Tedaj ko mi je Bog dal Ozanama za prijatelja, sem bil mlad, sam sebi prepuščen, daleč od očetovega krova, bivajoč v velikem mestu, kjer me

je obsipalo polno nevarnosti. Valovi splošnega skepticizma tedanje dobe so pljuskali ob rahlo steno mojega verskega prepričanja in mi slabili moč, krotiti strasti. Seznanil pa sem se z Ozanamom, ki me je zadržal na poti ob robu propada in mi s svojim zgledom odkazal varno pot skozi življenje. Bilo je usojeno Ozanamu, da je odvrnil mnogo mladih ljudi od zla in nevere. Najbrže sem bil jaz prvi, ki me je otel pred porazom.

Poleg učenja se je Friderik tudi poizkušal v pisateljstvu. V Lyonu sta dva profesorja izdajala list *l'Abeille* (čebela). V ta list je pošiljal Ozanam svoje literarne prvence v verzih in v prozi. Mnogo šuma je v onih letih na Francoskem povzročil saint-simonizem, ki je oznanjal vero bodočnosti, obstoječe bi bil najraje vse odstranil in na podlagi fantomov enakosti in svobode ustvaril verstvo, ki bi ugajalo človeškim strastem, to bi bila zlata doba, prvotni raj, ki po njem toliko hrepeni človeški rod. Ker so pristaši te ideje imeli mnogo listov na razpolago, so delali veliko reklamo in vzbujali mnogo zanimanja med ljudstvom, ki je vedno pristopno novotarijam, kakor otrok, ki hoče vsak dan novih igrac. Ozanam je bil že tedaj samostojen mislec, zato ni potegnil z javnim mnenjem; objavil je l. 1831. sto strani obsegajočo knjižico: *Reflexions sur la doctrine de Saint-Simon*; s tem spisom si je Ozanam priboril pera literarnega fantovstva, starejši so ga sprejeli v svoje vrste in smel je ž njimi na vas. — Po naravi zelo boječ, je tudi zelo boječe vstopil v javnost. Prepričan o istinosti krščanstva, sem se čutil prisiljenega javno dati duška svojem prepričanju, pravi v uvodu omenjene knjižice. — Vem, da je moj glas slaboten in moj duh krhek. Toda od osemnajstletnega mladeniča nikar ne pričakujte dovršenega dela. Če sem se kaj zmotil, ali če mi je ušla kaka krivična beseda, ne pripisujte tega stvari, marveč moji mladosti in njeni nezmožnosti. Ako ste pa mnenja, da sem dostojno nastopal v tej prvi bitki, tedaj ne pozabite, kaj bi lahko za isto stvar storili očetje, ko se njih sinovi ne branijo postaviti se na branik. — Somišljeniki so radostni pozdravili novega mnogo obetajočega sobojevnika. Lamartin mu je pisal: Vaše prvo delo nam obeta bojevnika v sveti borbi proti materialistični re-

(Dalje.)

akciji. Čestitam Vam in se nadejam lepih uspehov. Chateaubriand je pisal prijatelju, da delo kaže bistrega duha, ki obeta lepo bodočnost. —

Ne poznali bi človekove narave, ko bi trdili, da taka javna hvala ni dobro dela pisatelju, ki je prvič nastopil v javnosti; čutil se je počeščenega. Toda kar je pri njem posebno, on je že takrat vedel, da ni njegova slava namen njegovega dela. On piše prijatelju Mataneju 19. aprila 1831: Vem, da je taka slava prazna. Edino vodilo vsem našim dejanjem je zakon ljubezni, ljubezni do Boga in do bližnjega. Prijatelj, o da bi bil ta zakon ljubezni vedno tudi nam edino vodilo. Ne meneč se za prazno minljivo slavo, vnemalo se bo naše srce za Boga, za ljudi, za istinito srečo. Tedaj bomo izvrstni katoliki, izvrstni Francozi in srečni.

V tej dobi že je Ozanam zamislil svoje glavno delo življenja: na podlagi zgodovinskih študij iskati v svetih knjigah in tradicijah vseh narodov početke verskih resnic in na teh temeljih pokazati svetilnik krščanstva, ki sveti kot rešilna luč v temno noč na razburkanem morju človeškega življenja. *La démonstration de la Religion catholique par l'antiquité et l'universalité des croyances et des traditions du genre humaine.* — To je bil naslov dela, ki mu je posvetil Ozanam vse svoje življenje. Zato se je tako marljivo učil raznih jezikov. Pripravljal se je na študij orientalskih jezikov, da bo, kakor pravi, dokumente zajemal iz prvotnih virov. Zbiral je knjige o geologiji in astronomiji, da bo bolje umeval kosmogonične sisteme narodov, da bo lažje temeljiteje proučeval zgodovinski razvoj ras in verstev. Čudim se svoji drznosti, piše sam prijatelju — toda kaj hočem? Ta misel mi je prevzela vso mojo dušo, prepliva jo, nestrpna je in se hoče razviti in jaz nimam moči, da bi jo ustavil. — Entuziast mladenič je bil mnenja, da s trdno voljo izvrši vse svoje mladostne načrte, življenje pa, piše Ampère, mu pokaže, da bo zadovoljen, ako le neznaten del teh načrtov izvrši. Toda če so ga tudi študije prisilile, omejiti načrte, vodilna ideja mu je ostala vedno ista: utemeljevati in proslavljati vero z zgodovinskim študijem.

III.

Leta 1831. se napoti Ozanam v Pariz, da se po želji očetovi posveti pravoslavju in da po svoji želji v svetovnem mestu najde sredstev za svoje apologetične študije in prijateljev, ki mu bodo pomagali pri tem delu. Vesel po obrazu se je otožen v duši poslavljaj od doma, zapuščal je svoje drage in šel v metež življenja. Po nekem prijatelju oče-

tovem je dobil v Parizu stanovanje, ki mu pa ni bilo všeč. Ti ljudje — piše staršem — niso ne kristjani, ne Turki in čutim se tako osamljenega in tujega, da si moram poiskati drugo bivališče. Že v Lyonu je imel srečo seznaniti se s slovečim fizikom Ampèrom, očetovim prijateljem. Povabil ga je, kadar pride v Pariz, da naj ga obišče. In sedaj je nezadovoljen s svojimi razmerami čutil to potrebo. Prijazno ga je sprejel sloveči učenjak in se razgovarjal z njim tako zaupno, da mu je Friderik takoj odkrito pojasnil svojo zadrego. Ampère me pogleda — piše Ozanam materi — in ne da bi kaj dejal, odpre mi poleg svoje sobe vrata v sobico, rekoč: »To je sobica mojega sina, ki ostane vsled študij dalje časa na Nemškem. Morda Vam ugaja sobica?« Ko sem nekaj jecljal pred njim, mi reče: »Preselite se v to sobico, pri meni imate hrano in stan ob istih pogojih, ki ste jih imeli v dosedanem stanovanju. Ko se vrne sin, bosta skupaj prebivala, za zdaj pa Vam je na razpolago njegova knjižnica. Upam, da boste zadovoljni.«

Andrej Marija Ampère je bil takrat šestinpetdeset let star. Član instituta od l. 1814. je bil profesor matematične analize na politehnični šoli in fizike na kolegiju de France. Bil je že svetovno znan po Ampèrovih pravilih. Kraljeva društva učenjakov v Londonu, Edinburgu, Cambridgu, akademije v Berlinu, Stockholmu, Bruselju so ga imenovala za svojega častnega člana, njegovo učenjaško ime je bilo najslavnejše v njegovi dobi. — Ozanam je v Ampèru občudoval učenjaka, a še bolj plemenitega človeka. Bil mu je kakor oče, odprl mu je pota do dragocenih, občinstvu nepristopnih zasebnih knjižnic, seznanil ga je s slovečimi učenjaki. Dobrohotnost tega slovečega moža — piše Ozanam očetu — presega vse moje nade. Oni, ki poznajo znanje tega moža, ga poznajo le po njegovi slabši polovici. Mnogo je mislil in proučeval, še več pa je ljubil in delal.

Sedaj je bil Ozanam srečen, z vso silo se je lotil pravoslovja in poleg tega zbiral gradivo za svoje posebne namene. — Seznanil se je z znanimi veljaki tedanje dobe, z Lacordairjem, Chateaubriandom, Lamennajem itd. Prav posebno pa se je zanimal za svoje tovariše akademike, ker je čutil potrebo, da se krščansko misleči akademiki združijo v močno falango, da se tem uspešneje bore za krščanska načela. Organizacija krščansko mislečih dijakov mu je bila vedno v mislih. In že prvo leto se jih je zbralo lepo število.

Ozanam se ni odlikoval s posebno lepoto, v svojem nastopu ni bil prožen, a bil je preprost, plemenit, prijazen in to mu je med tovariši pri-

dobivalo simpatije. Dijaki so čutili, da se skriva v tem neznatnem telesu velik duh in zlato srce. Bil je skromen in se ni nikjer silil v ospredje. Največ se je ob njem zbiralo dijakov iz Lyona, ki so Ozanam poznali že z doma, tem so se polagoma pridruževali drugi. Sklenili so, da se marljivo udeležujejo sej konference za zgodovino in modroslovje, katere je ustanovil M. Bailly; tu so se zbirali dijaki raznih nazorov in se tudi živahno med seboj borili za svoja načela. Sedem nas je bilo zavednih katoliških akademikov — piše Ozanam očetu, — ki smo v sejah skupno nastopali in branili krščanske principe. Bili smo seveda vedno v manjšini in naša beseda se je izgubljala v nasprotnih številnih vrstah. Vi imate popolnoma prav, so nam ugovarjali, ako se sklicujete na preteklost. Nekdaj je res katolicizem ustvarjal čuda, a dandanes kaj stori za človeštvo? In vi, ki se ponašate, da ste katoličani, kaj storite vi? Kje so dela, ki bi dokazovala resničnost vaše vere nam, ki čakamo nanje, da bi se jih oprijeli in jih nadaljevali? Priznati moram, da so me v živo zadele te besede. No, pa še ni vseh dni konec, završi pogumni Ozanam svoje pismo očetu.

Začetkom l. 1833. so imeli zopet tako sejo. Ozanamov tovariš Lamache o njej poroča, da je bila zelo viharna in da so nasprotniki napadali Kristusa in njegovo Cerkev. Krepko in odločno jih je zavračal Ozanam, a nasprotniki so ga prepvili. Ves iz sebe, užaljen vsled neutemeljenih napadov, zbere po seji Ozanam svoje somišljenike ter jim reče: Vztrajajmo pogumni na braniku proti vsem napadom. Vendar, ali ne čutite kakor jaz tudi vi potrebe, da bi imeli mi še svoje društvo, kjer bi bili sami somišljeniki med seboj, kjer bi družili dejanja z besedami in tako pokazali resnico in živobitnost naše vere? — Pol stoletja je od tedaj, piše Ozanamov tovariš Lamache, ko se je izvršil ta dogodek, a mi je še danes prav v živem spominu. Kakor bi še sedaj gledal Ozanamu v otožne oči, ki so žarele v iskravah navdušenja. Kakor bi danes slišal trepetajoči glas Ozanamov, ki mu je skrivnostni prihajal iz globine njegove duše in nas vžigal kakor električna iskra. Sklenili smo polni vneme prej ko mogoče sklicati sejo in osnovati svoje društvo. Meseca maja povabi Ozanam šest svojih prijateljev na posvet. Rekel je med drugim v svojem nagovoru: Celo leto smo se v konferencah trudili in borili, toda kaj so nam prinesle koristi te borbe, razen da meni z doma očitajo, in sicer ne brez razloga, da zanemarjam svoje pravoslovne nauke. Ali smo za ceno tolikih trudov in žrtev dosegli le eno zmago za Gospoda Jezusa Kristusa? — Če pa

so naši dosedanji napor brez uspeha, ali nam ne manjka nekaj, kar bi dalo naši besedi nadnaravno moč? Da, ako želimo, da bo naš apostolat imel blagoslov, treba nam ene stvari, ki nam je sedaj manjka, namreč: del ljubezni. Blagoslov ubogih je blagoslov božji. Storimo, kar je storil Kristus, ki je evangelij oznanjeval ubogim. Allons aux pauvres! Pojdimo med uboge! — —

In še isti večer sta v svoji izredni gorečnosti Ozanam in njegov prijatelj Le Taillandier nabrala v drvarnici drva in sta jih nesla v sosednjo hišo poznati ubogi družini, ker jima je bilo znano, da

TRIFON PEDERZOLI
novi škof poreško-puljski.

otroci te družine pobirajo po mestnih ulicah odpadke papirja in jih nosijo domov, da mati njim in bolnemu očetu more zakuriti za skromno večerjo.

To je bil skromen, a čudovit pričetek Vincencijeve družbe, spočet od mladih akademikov, ki so se vglobili v idejo krščanstva, ki niso marali samo govoriti, ampak tudi delati in živeti kot katoličani. Čudežen se mi zdi ta početek. Mladenci, ki so po svoji naravi še neizkušeni, ki malo poznajo bridkosti življenja, ki se zadovoljujejo z lepo donečo besedo, s sijajnim, ponositim nastopom in jim je videz hipnega uspeha vse, ti so nekako

zatajili svojo naravo in so, recimo le naravnost, kot orodje previdnosti božje, polni milosti Gospodove instinktivno čutili, da treba zavednemu katoliku družiti lepe besede, polet navdušenja s plemenitimi bogougodnimi deli. V naravi se je tedaj razcvital lepi majnik, v srcih teh akademikov pa se je prelestno razvijala pomlad živobitnega krščanstva.

Drugi dan je šel Ozanam k M. Baillyju prositi ga, naj prevzame vodstvo nove družbe. Prva konferenca se je vršila meseca maja l. 1833. Junaške akademike je ogovoril M. Bailly, rekoč: Čudim se in hvalim Boga, da smem pozdraviti mladeniče, ki se hočejo posvetiti delu krščanske ljubezni. Bog blagoslovi vaše delo. Ako želite koristiti ubogim in sebi, skrbite, da s karitativnim delom izpodbujate sebe in uboge za krščansko življenje, da se posvečujete v misli na Kristusa, ki trpi v osebi ubogih. Nihče ne išči v tej družbi svoje časti, svoje koristi. Pozabite nase in vso svojo osebnost darujte Kristusu v službi revežev. — Nato so osnovali pravila, napravili prvo zbirko za uboge, molili zanje in družbo postavili pod varstvo sv. Vincencija Pavljana. — Takoj so pričeli z delom. Obrnili so se do sester sv. Vincencija P., da so dobili navodila in naslove za uboge družine. Ozanam je prevzel zanemarjeno družino s petero otroki, mater, ki se je trudila noč in dan za preživljanje otrok in trpela ob možu alkoholiku, ki ji je pobral doma vse, kar se je dalo odnesti, in ponoči po beznicah zapil. Kadar se vrne iz gostilne, nas pretepa, poročala je mati vsa obupana Ozanamu. Ko je poizvedoval o njenih razmerah, je spoznal, da niso poročeni

in da ona lahko zapusti nesrečnega alkoholika. V malo dneh je mladi Ozanam oddal očeta v azil, mater s tremi manjšimi otroki je poslal domov v Bretagno, kamor si je želela, a sama ni mogla, starejša dečka pa je izročil mojstru kot vajenca.

V šolskih počitnicah l. 1833. je potoval Ozanam v Italijo; obiskal je Milan in cerkev Santa Maria de'servi, kjer je bil krščen, mudil se je v raznih drugih mestih, najdalje pa v Florenci, kjer, kakor je pisal domov, vse diha po Danteju a l'altissimo poeta. Takrat se je vnel tudi on za Danteja, o čigar pomenu je pozneje obširno pisal in predaval. — Vrnivši se v Pariz, se je z vso dušo vdal strokovnemu študiju. Ne bojte se, draga mati, da bi zanemarjal svoje pravoslovne nauke. Učim se najmanj sedem do osem ur na dan. Izprevideli boste, da ob takem delu potrebujem tudi razvedrila, in tega najdem v proučevanju literature. Vergil ali Dante pred menoj na mizi zvečer, to je moje razvedrilo. Da sem zvest svoji obljubi, dokazuje to, da so mi ponudili 2000 frankov, da bi tri do štiri ure na dan sodeloval pri nekem znanstvenem časopisu. Jaz sem ponudbo odklonil, da preje dovršim svoje pravoslovne študije. — Koliko žrtev mu je prizadevalo pravoslovje, razvidimo iz pisma, ki ga je pisal bratu l. 1834.: Silno trpim v svoji duši. Muči me še vedno nejasnost glede mojega poklica. Upal sem nekdaj, da bom lahko združeval življenje advokata in modroslovca. Sedaj, ko sem na tem, da kmalu dovršim pravoslovje, čutim, da sem na razpotju. Upam pa, da me Bog ne zapusti in da si bom izbral pravi poklic.

(Dalje.)

FANTAZIJA.

Zložil J. Lovrenčič.

V večnem mestu nebu
žarnice so se že vnele,
v nepreglednih vrstah
modro tlakovane ulice blešče ...

Rimska cesta je najlepša,
po njej v beli togi —
lilija cvetoča —
angel varih gre.

Prišel je že do predmestja,
ki je v temi zemlje spalo,
in se mislil je vrniti
svojo svetlo pot.

Pa je videl, da iz teme
duša zmučena in trudna
rada bi na Rimsko cesto,
in ji stopil je nasprot:

Kaj bi rada, draga duša?
Rada bi na Rimsko cesto,
ki pripelje v večno mesto
k dobremu Bogu! ...

Angel varih ji dal roko
in sta k Bogu šla:
duša: rdeča roža,
angel: bela lilija ...

FRIDERIK OZANAM.

Ob stoletnici. * 13. aprila 1813, † 8. septembra 1853. — Piše Andr. Kalan.

IV.

Srečni, ki morejo posvetiti življenje iskanju resnice, dobrote in lepote in ki jih ne moti vsakdanja skrb za življenjske potrebe, pravi Ozanam v pismu svojemu prijatelju Tallierju, jaz pa bi dostavil: Srečen oni, ki vkljub vsakdanjim skrbem za življenjske potrebe ohrani oni idealni polet, ki o njem govori Ozanam. In v to vrsto srečnih stavim Ozanama. Pravoslovni študij, ki je bil po mnenju staršev potreben za njegovo eksistenco, ki pa zanj ni imel Ozanam nobenega nagnjenja, je posebno zadnji dve leti svoje akademične dobe gojil zelo marljivo, dasi seveda je vso svojo dušo posvečeval iskanju resnice, dobrote in lepote.

Poleg strokovnega študija se je Ozanam zadnji dve leti na vseučilišču posvetil razvoju Vincencijske družbe, vpogledu in razvoju svojega notranjega življenja in literaturi.

Ko je vstopil Ozanam na vseučilišče, je bila to doba po revoluciji l. 1830. Življenje in mišljenje francoskega naroda je bilo do cela razdejano. Katolicizmu, vse oživljajočemu in urejajočemu elementu, je bilo javno mnenje kar najbolj neprijazno. To se je posebno značilno in ob vsaki priliki pokazalo na vseučilišču, po časopisju in po shodih. Sorbonna in College de France sta bila posebno bojaželjna. Pretežna večina profesorjev in dijakov je prvačila ali se vsaj prerivala v protiverskem metežu. Zavedni akademiki-katoliki so bili redki na vseučilišču. Radi so jih zato nasprotniki zbadali, izzivali, napadali, kakor tega njih somišljeniki tudi v naših časih še niso pozabili. — Ozanama je to živo peklo v dušo; o tem je često tožil svojim prijateljem. A kaj so hoteli ti mladeniči brez imena nasproti svojim učiteljem in tovarišem, ki so imeli za seboj javno oblast in nezavedne mase ljudstva? Najvarnejše bi bilo, ravnati se po geslu: *Laisser dire, laisser faire*. A tega mladi junaki niso hoteli; niso mogli mirno gledati in trpeti takih neutemeljenih napadov na vero in Cerkev. Povedati so hoteli jasno in glasno, da so zavedni katoliki, da obsojajo napade na svoje versko prepričanje in da se z vero najlepše družijo ljubezen za vedo in svobodo.

Po korespondenci Ozanamovi z domačimi in prijatelji vemo o teh borbah marsikaj zanimivega.

Svojemu prijatelju Tallierju v Lyonu piše Ozanam: Zbralo se nas je več, ki smo se posvetili važni nalogi, javno odbijati napade na krščanstvo. Dvakrat sem se tudi jaz udeležil take borbe pri predavanjih. Naš profesor je neutemeljeno napadal božje razodetje. Jaz sem mu pri predavanju seveda dostojno ugovarjal in mu pozneje tudi pismeno izročil svoje ugovore. Profesor je te ugovore javno prebral, izkušal je, da jih izpodbije, a se mu ni posrečilo. Razprava je ugodno vplivala, profesor se je umikal in dijaki so ploskali. Korist takih prask je ta, da pokažemo svojim po nazorih nasprotnim nam tovarišem-akademikom, kako je človek lahko prepričan katolik in obenem inteligent, kako lahko obenem ljubimo vero in svobodo; s temi nastopi imamo namen, da mladino dvignemo iz verskega indiferentizma in jo privadimo, da o resnih vprašanjih tudi resno diskutira. Dne 25. marca smo imeli najresnejši boj. Profesor filozofije Jouffroy, jasen duh, znamenit govornik, član ljudske zbornice, je razpravljal o predmetu: *Le problème de la destinée humaine*, o človekovem namenu, tako kakor da bi bil skepticizem najprimernejša vera bodočnosti. To nam je predaval profesor na Sorbonni, na tej častitljivi Sorbonni, ki jo je utemeljil katolicizem in ki se nad njeno streho še vedno dviga znamenje križa. — Bil je vroč, bojev poln dan, a jaz sem ga bil vesel.

Ob drugi priliki je isti profesor govoril o razodetju in zanikaval celo možnost razodetja. Eden izmed dijakov — piše Ozanam, a ne pove, da je bil on tisti dijak — je profesorju pismeno izročil svoje ugovore. Profesor je na te ugovore po svoje odgovoril čez štirinajst dni, ne da bi bil ugovore javno prečital. Akademik mu je vnovič pismeno odgovoril. Nato pa profesor ni več odgovoril, pač pa je nadaljeval s svojimi napadi. Mi pa smo nato sestavili — bilo nas je petnajst podpisanih — posebno spomenico s protestom in jo javno izročili profesorju. Tega koraka Jouffroy seveda ni mogel prezreti. Prebral je pred več nego dvesto akademiki naš ugovor, ki se je glasil kakor naša slovesna »*professio fidei*«. Izkušal je ovreči naše trditve, pristavil pa je, da ni imel s tem nikakega namena napadati krščanstva, da

ima zanj celo globoko spoštovanje in da se bo v bodoče še bolj strogo ogibal, da ne bi koga svojih poslušalcev žalil v njegovem verskem prepričanju. Ugovarjali smo mu, da veda sama ne more popolno zadovoljiti intelektualnega človeka, da naravno spoznanje samo ne zadostuje človeškemu duhu, željnemu nadnaravne luči, in da je naš razum preomejen, da bi mogli na njem samem zgraditi podlago za svoje moralno življenje. Iz tega pa sledi nujnost razodetja. Najvažnejše pa je to, kar je opomnil profesor ob koncu te debate, rekoč: »Gospoda, pred petimi leti so mi dijaki tudi ugovarjali, zdelo pa se jim je moje predavanje preveč pozitivno in zato so vsi stavili svoje ugovore z materialističnega stališča, danes so se duhovi izpremenili, vsa opozicija proti meni je katoliška.« — Naš nastop, kakor vidiš, ni bil brez uspeha. To je priznal pozneje tudi profesor Jouffroy sam; ob svoji smrti je namreč izjavil, da človek z vsemi filozofičnimi sistemi ne pride nikamor in da je tisočkrat boljše eno samo dejanje, izvirajoče iz vere.¹

Treba je bilo iskrenih naporov in junaškega poguma Ozanam in tovarišem, da so tako odločno, obenem pa zrelo in dostojno pred sovražno jim javnostjo s takimi uspehi branili svojo sveto stvar. Tudi tovarišem-nasprotnikom so sedaj imponirali, ker jim je bilo vsaj deloma znano teh katoliških akademikov delovanje v Vincencijski družbi.

In razvoj Vincencijske družbe je bilo drugo delo, ki se mu je Ozanam posvetil v zadnjih dveh akademičnih letih. Poudarjal je pri sejah svojim tovarišem dvojni namen teh konferenc: skrb za uboge² in posvečevanje samega sebe v službi ubogih; miloščina je le ključ, ki nam odpre vrata do resnice in milosti.³

V tem zmislu piše Ozanam prijatelju Curnierju: V Parizu smo dijaki kakor ptice-selivke, začasno ločeni od domačega gnezda, nad nami pa preži nevera — ta jastreb duš — da nas pograbi. Sinovi smo krščanskih mater, ki drug za drugim prihajamo z doma pred tuja vrata, kjer se ob njih brezverstvo rekrutira ob naših izgubah. Zato treba, da v varstvo bivamo pod skupno streho, kjer mladi inteligenti najdejo gorko ognjišče ob času prežnanstva. Tako bodo krščanske matere potočile manj solza, njih sinovi pa se bodo vračali

pod domačo streho taki, kakršne so jih matere poslale v svet.

Tako je blestela Ozanam pred očmi sveta misel o apostolatu laikov, ki živijo v prepričanju, da imajo poleg svečnikov tudi sami sveto dolžnost za svojo vero stati na braniku. — Razkrijavimo rane ubogih — navdušuje Ozanam pri konferenci svoje tovariše — vlivajmo vanje hladilnega olja; naj čujejo nesrečni iz naših ust besede tolažila in miru. In preden se jim omotijo oči, izročajmo jih rokam čuvajev in dušnih zdravnikov, nekakih naših hotelirjev na poti po tujini, ker ti hranijo naše duše z besedo božjo in z upanjem lepšega življenja.

Zato se je Ozanam predvsem trudil, da Vincencijska družba, ki jo vodijo laiki, deluje v zvezi in zvestobi do Cerkve. Zatrjeval je, da naj bo družba verska ne v onem elastičnem zmislu, da to lahko vsakdo po svoje razlaga, pač pa v smislu praktično-krščanskem in pozitivno-ortodoksne. To je pogoj za njen obstoj in za njeno uspešno delovanje.¹

Najvišji namen Vincencijske družbe pa je po nazoru Ozanamovem nadnaravni ozir na življenje Jezusovo. On je ubog postal kot človek zaradi nas in on v ubogih in trpečih še vedno živi. Pod vplivom P. Lacordairjevih postnih govorov istega leta se je Ozanam posebno vglobil v prenovljenje svojega notranjega življenja. Pod tem vtisom se spominja življenja Franciška Asiškega, tega »fou d'amour« in piše prijatelju Curnierju: In mi, ali ne bomo ničesar poizkusili, da bi bili kaj podobni vzornikom, ki jih častimo. Ali se bomo zadovoljili, da samo vzdihujemo nad neplodnostjo naše dobe, dasi vsakdo od nas nosi v srcu kal svetosti, in samo volje je treba, da požene in vzcvete. Mi ne znamo ljubiti Boga, kakor so ga ljubili svetniki, in sicer zato ne, ker Boga gledamo samo z očmi vere, naša vera pa je tako rahla. Ljudi pa, siromake, trpeče, vidimo s telesnimi očmi. Pred nami so; lahko položimo svoj prst v njihove rane, in brazgotine trnja se jim vidijo na čelu. Tu je vsaka nevera nemogoča. Pred njimi lahko pademo na kolena in jim kličemo z apostolom: Moj gospod in moj Bog! Vi ste naši gospodarji, mi smo vaši slugi, vi ste živa podoba Boga, ki ga ne vidimo, pa vemo, da ga ljubimo, ako vas ljubimo.

Tej ljubezni treba da vse žrtvujemo. Zemlja se ohlaja; na nas katoličanih je, da poživimo življenjsko gorkoto, ki ugaša. Treba nam zopet začeti z dobo mučencev. Mučenec si, ako daruješ

¹ Tous ces systèmes ne mènent à rien. Mieux vaut mille et mille fois un bon acte de foi chrétienne.

² N'oublions pas que les pauvres, eux, n'ont pas des vacances.

³ L'aumône ne sera que la clé d'entrée de la vérité et de la grâce.

¹ Soyons assurés que l'orthodoxie est le nerf de toute oeuvre catholique, sa condition vitale, et que c'est dans sa foi qu'elle puisera sa durée et sa force.

svoje življenje za Boga in za brata s posebnim veledušnim darom kot sveti holocaustum, ali pa polagoma ugašaš, noč in dan vonjajoč ljubezni ob oltarju Gospodovem. Mučenec si, če vrneš nebesom, kar so ti dala: zlato, čas, kri, vso dušo svojo. Darovati se človek mora. Nam je le voliti, ob katerem oltarju bomo darovali, kateremu božanstvu bomo posvetili svojo mladost in svoje poznejše življenje, v katerem svetišču si bomo dali svoj rendez-vous, ali ob nogah malika egoizmu, ali v svetišču Bogu in človeštvu.

Kako živahno, globoko in vsestransko je bilo vibriranje Ozanamove duše, kaže nastopno pismo: Dragi moj Dufieux, povedati ti moram, ne da bi se hvalil, da je malokdo prejel toliko generoznih navdihov in občutil toliko svetega navdušenja, toliko plemenitih ambicij. Ni je kreposti, ni ga skoro moralnega in znanstvenega vprašanja, ki bi mi ne bil ta skrivnostni glas o njem govoril v moji duši. Žal, da premalo porabim te naklonjenosti. Kdo ve, če bi jo sploh kaj porabil, če bi se ne združeval z Gospodom v sveti evharistiji. Včeraj, ko sem prejel Njega, ki je moč slabotnih, zdravnik na duhu ranjenih, sem bil poln kesanja nad svojo preteklostjo in poln dobrih sklepov in veselih upov za bodočnost; spominjaj se me pred Gospodom, da se ne varam v svojih nadah.

V.

Omenil sem že, da se je Ozanam, ker je stanoval pri slovečem učenjaku Ampèru, seznanil z različnimi tedaj slovečimi veljaki, učenjaki in pesniki. Lacordaire, Chateaubriand, Montalembert, Victor Hugo, Lammenais, baron Eckstein, Sainte-Beuve, Alfred de Vigny, Mickiewicz, Lamartin, to so bila takrat v literarno-kulturnem krogu v Parizu sloveča imena bolj ali manj katoliških mož. Mladi Ozanam jih je opetovano pozdravljal pri Ampèru, jih občudoval ter, kar je pri takem mladeniču nekaj izrednega, tudi kritično presojal — po svojih nazorih kot zaveden katolik. Velikim duhovom groze velike nevarnosti. To je s strahom opazoval Ozanam pri nekaterih teh veleumih. Ko je zvedel, da je Lamartinov Jocelyn na indeksu in da je izšla Lammenaisova knjiga *Paroles d'un Croyant*, bil je zelo potrta, a ne desorientiran.¹

Cerkev je čuvarica čiste resnice — piše Ozanam Tallierju — in ji ni do oseb, ona se tudi ne ustavi pred velikimi duhovi. Obsodila je racionalistično propagando. Dejstvo je žalostno, a resnično. Mi katoliki smo kaznovani, ker smo več

zaupali našim velikim možem nego mogočnosti našega Boga. Kaznovani smo, ker smo se z njimi vred ponašali, ker smo s preveliko samozvestjo odbijali napade brezvercev ter jim kazali na naše slavne modroslovce in pesnike, nismo jih pa opozarjali, kakor bi bilo treba, na večno-božanstveni križ. — Više treba da iščemo svojih sil. Z nalomljeno palico ne pridemo skoz življenje, treba nam je peroti vere in ljubezni. Nujno je, da izpolnimo mesta, ki so se izpraznila. Namesto genija, ki nas je varal, treba nam je milosti, ki naj nas vodi; treba je, da smo pogumni in vztrajni, da se borimo do konca, da ljubimo do smrti. Ne računajmo na lahko zmagi. Bog nam jo obtežuje, da bodo tem lepše naše trofeje.

V to leto spada tudi njegova pot na Angleško, z namenom, da se izpopolni v angleščini in da v londonskih slovečih knjižnicah nabere gradiva za svoje literarno-zgodovinske študije. O tem potovanju je spisal razpravo, ki jo je objavil v *Revue Européenne*. Posebno se je pečal v tem spisu z Baconom Verulamskim, kancelarjem za kraljice Elizabete, ki je bil velik duh, a človek brez značaja, suženj denarja, ki so ga tirale strasti v propad, da se nad njim zgraža zgodovina. V nasprotje z njim stavi Ozanam Tomo Beketa, kancelarja za Henrika II., ki je po religiji postal prijatelj božji in mučenik, ter proslavlja silo krščanstva, primerjajoč življenje teh dveh velikih mož.

Ko se je vrnil s počitnic v Pariz, je napravil zadnje izkušnje iz pravoslovja, delal je noč in dan, uničil si skoro slabotno zdravje, a vendar je vesel izporočil materi, da je dovršil svoje nauke in da se kmalu vrne v Lyon, da pozdravi svoje domače in da prične svojo službo kot zagovornik. Leta 1837. je vstopil pri sodišču v domačem mestu in se vpisal v zapisnik zagovornikov. On pravi, da je bil to slovesen akt, pa da je vse žalostno, kar je slovesno. Vkljub temu pa se je resno oprijel svojega poklica. Prijatelj ubogih — piše o njem njegov brat, je postavil v službo revežev vse, kar je imel talentov in sočutja in iskrenosti prepričanja. — Odkriti, nežni njegov značaj pa se ni mogel privaditi advokatskim spletkam, neodkritosti, zavijanju resnice. Zagovarjati bi moral včasih — piše Ozanam — o čemer nisi prepričan, od siromakov moraš stiskati denar. Nad nasprotnikom moraš grometi, da ga z gesto in močnim glasom podereš, če ga ne moreš z dokazi. Če pa nastopiš bolj dostojno, takoj rečejo, da čutiš slabost stvari, ki jo zagovarjaš, in da se sam izdajaš, da se že čutiš premaganega. Tovariši ti to očitajo v prijateljskem krogu, klient vpije, da si ga prodal. In če se srečaš po razpravi s sodnikom izvun dvo-

¹ L'esprit reste ferme, mais le coeur est bien triste.

rane, reče ti mimogrede pomilovalno: Prijatelj, bili ste preveč boječi. Zato pravi, da se ne bo nikoli privadil ozračju takih spletkarij.¹

Justica je zadnje moralno zavetišče, zadnje svetišče sedanje družbe. Ko jo gledam obdano od tolike umazanosti, se čutim vsak hip skrajno ogorčenega. To življenje me neizmerno muči. Od sodišča se vračam večidel vselej v živo ranjen. Resigniran moram gledati in trpeti.

Jasno je iz teh besed, da se Ozanam nikoli ne udomači v advokatskih poslih; zato je vedno razmišljal, kako doseči svoj ideal, stolico, kjer bi predaval, za kar je čutil največ veselja in najlepših zmožnosti. Zvedel je, da nameravajo zasnovati v Lyonu stolico za trgovsko pravo. Ni bil to sicer njegov ideal, vendar pa velik korak do njega. Posrečilo se mu je po raznih zvezah z vplivnimi možmi v Lyonu, da je dobil to stolico vsled sklepa občinskega sveta lyonskega. To je bila velika sreča za Ozanama, ker je s tem stal na svojih nogah. Domači njegovi so živeli ob skromnih prihrankih in Ozanam je čutil potrebo vračati staršem njih skrb in ljubezen tembolj, ker je vedel, koliko sta oče in mati darovala za uboge in kako malo sta prihranila za svoja stara leta. Na novi stolici si je kmalu pridobil sloves strokovnjaka in izrednega predavatelja, dasi se je obenem pripravljal za filozofični doktorat, za katerega je obdelaval tezo: *Dante ou la philosophie catholique au XIII. siècle*.

Kakor da je nanovo oživel. Zasnoval je v Lyonu Vincencijevo konferenco. V pismu do Talandiera pripoveduje zaupno, koliko težav je imel z ustanovitvijo te konference in kako so se ji upirali celo najboljši katoliki, ki se konservativni niso dali izlepa dvigniti iz starega, uglajenega tira ter poudarjali, da ni treba takih novotarij, da je Cerkev brez njih blagodejno delovala toliko stoletij. Ozanam te svoje nasprotnike imenuje očete koncila v fraku in pantalonih, nezmotljive učениke, ki govorijo slovesno *ex cathedra entre le poire et le fromage*, provincialne puritane, katerim je zoprno, kar pride iz Pariza, neizprosne doktrinarce, katerim je javno mnenje trinajsti člen apostolske vere. Najneprijetnejše pa pri tem — pravi — je to, da ostane vedno nekaj grenkobe na dnu duše in da ljubezen zelo trpi ob takih diskusijah, ki se jim pa človek ne more izogniti v interesu resnice. —

Konferenca pa je lepo uspela in cvet lyonske mladine se je zbral v njenem krogu. Mi smo sicer sedaj šele vajenci te božje umetnosti — dejal jim

¹ Je ne m'acclimate guère à l'atmosphère de la chicanerie.

je Ozanam — pa upajmo, da bomo kmalu spretni mojstri v delih ljubezni. Bil je tudi vedno v zvezi z glavnim tajnikom Vincencijeve družbe v Parizu. V svojih pismih je vedno poudarjal, da naj družba vedno vztraja pri svojem prvotnem duhu, ki je duh Vincencija Pavljana. Skromnost nam je prva krepost. Skrbimo, da z družbo kolikor mogoče malo bobnamo, držimo se načela: Ne izkazujmo se, zadovoljni bodimo, da nas vidijo.¹

Ne govorimo slavnostnih govorov, kjer se dela večidel samo s cvetjem, ki se hitro ospe. Prorokovali so nam, da bo naš vstop na javni trg naša smrt; in res se moramo le tihemu delu zahvaliti, da smo zrasli in se je družba razširila ter utrdila, da smo dosegli marsikaj dobrega in te zlosrečne preroke postavili na laž. Načelniki konferenc bi morali biti svetniki, da bi za družbe pridobivali tem več milosti. Zato sam sebe večkrat vprašam, kako si upam tako slab in malovreden stati na čelu tako velikega števila mladeničev. — Toda prosimo in prejeli bomo. Na svidenje v nedeljo, kjer imamo svoj rendez-vous pri svetem obhajilu. — Tako je kresal Ozanam iskre vere, upanja in ljubezni v svoji duši, ki so se v plamene vžigale v srcih njegovih prijateljev v službi za Boga in za uboge. —

V počitnicah istega leta je šel na potovanje v Italijo, mudil se je dalj časa v Florenci, kjer je nabiral gradivo za svoj doktorat s študijem o Danteju. — Vračajoč se domov je ostal nekaj dni v Parizu, kjer ga je doletela usodna novica, da mu je umrl oče. Tedaj še ni bilo železnic, zato je bil oče že pokopan, ko je Ozanam prihitel v Lyon. Otroško-lepa so pisma, ki jih je pisal ob tej bridki izgubi raznim prijateljem; tolaži ga ob tej nezgodi, da mu je oče umrl lepo pripravljen. Kolikor bolj se množi število nam dragih duš na onem nevidnem svetu — pravi v enem izmed teh pisem — tem iskrenejše je naše hrepenenje, ki nas žene za njimi. Manj smo navezani na zemljo, ako nam čas razrahlja korenine, ki smo bili z njimi nanjo navezani. — Čutil se je osamljenega. Res je, — piše — da mi je ostala še mati, ki mi daje pogum s tem, da je živa, in ki me blagoslavlja, toda utrujena je, opešana in vznemirjam se zaradi njenega rahlega zdravja. Brat je daleč od nas na misijonih in kaj naj začnem sam s svojim neodločnim, boječim značajem. Meni bi bilo prav posebno treba veliko boljših ljudi okrog mene in zlasti nad menoj, da bi posredovali med menoj ubogim in med neskončnim Bogom. Zdi se mi, da se mi je podrla streha domače hiše in da je nad menoj popotnikom ostal le neizmerni svod neba.

¹ Ne point se faire voir, mais se laisser voir.

Delo in skrb sta Ozamana kmalu umirila. V listu *Universu* je objavil kritiko o razpravi svojega bivšega profesorja Micheleta o *Origines du Droit français*, kjer je dokazoval napačnost trditve, da je rimsko pravo, očiščeno po stoicizmu, pripravljalo pot krščanstvu. Žal mu je za profesorja, ki mu je nekdanj tudi on ploskal ob njegovih navdušenih predavanjih. Bili smo že razvneti — piše Ozanam — ki smo zagledali to častitljivo čelo razorano z gubami vsled dela, te lase, ki so vsled trudov osiveli pred časom; ako nam je govoril navdušeno in temeljito o življenju in smrti junakinje Jeanne d'Arc, često nismo mogli zatajiti solza; ali ko je pozdravljaj križ v Koloseju: Ta križ je vsak dan bolj blažilen, ali ni on edino zavetišče za verno srce? Oltar je izgubil svoje časti, človeštvo se oddaljuje od njega. Toda prosim vas, povejte mi, so li postavili kak drug oltar? Ozanam je upal, da stopi Michelet popolno na pozitivna tla, a varal se je, in sedaj polemizira s svojim profesorjem seveda na način, ki nam kaže, kakšna naj bo polemika, ki bi koristila dobri stvari in ne osebno pobijala načelnega nasprotnika.

Značilen za vsestransko verziranost Ozanamovo je nastopni dogodek: Kakor v druga mesta, so tudi v Lyon prihajali protestantski pastori ter vabili katolike, naj se z njimi izkušajo javno z raz-

govori o verskih vprašanjih. Ozanamova mati je rada pripovedovala, da se je tak pastor nekega dne blizu štiri ure prepiral s Friderikom glede nekega mesta v sv. pismu, ki sta ga vsak po svoje razlagala. Pastor je imel seboj francoski protestantski prevod sv. pisma, Ozanam se je skliceval na latinski tekst Vulgate, ki se ponaša z imenom sv. Jeronima in ki ga je Cerkev na Tridentinskem koncilu kot avtentičnega sprejela in potrdila. Pastor se je skliceval na grški tekst Septuaginte, ki ga je Jeronim napačno razumel in preložil. Ozanam je imel takoj iz svoje knjižnice pri rokah grški tekst in ga nasprotniku razlagal od besede do besede, dokazujoč mu, da ga je Jeronim interpretiral bolj točno nego on. Protestant je bil vidno v zadregi, umikal se je in se izgovarjal, da je tudi grški tekst le prevod. To je res, mu odgovori Ozanam, torej poglejmo hebrejski izvirnik. Tudi tega je takoj Friderik dobil iz knjižničnega predala in ga začel dobesedno prevajati. Tedaj pa je pastoru zmanjkalo sape; nerad, vendar prisiljen je moral končno priznati, da hebrejskega ne razume. Nato je odšel, a obljubil sicer, da zopet pride, ko se o tem pouči pri svetopisemskih specialistih. — Zaman smo ga čakali, nikdar več ga ni bilo, je dostavila svojemu poročilu mati, in sicer ne brez ponosa.

(Dalje.)

DOM IN SVET — ILUSTRIRAN LIST.

Misli ob 25 letnici. — Spisal dr. Fr. Stelè.

Dom in Svet je v naši književnosti zanimiv pojav ne le kot literarno glasilo, ampak posebej kot prvi slovenski ilustrirani list, ki se je obdržal in se tudi konsekvntno, skoro bi rekli, elementarno razvijal do nekega tipa, ki ga sicer ni nikdar izrečno izrazil, ki se nam pa vendar čisto jasno odkrije, če se potrudimo in list v tem oziru premostrimo letnik za letnikom. Pa tudi s kulturnega gledišča je 25 letnikov ilustriranega Dom in Sveta jako zanimiv pojav pri nas. Dr. Fr. Lampe, ustanovnik listov, gotovo niti sanjal ni, kako se bo razvila ponižna rastlinica, ko jo je zasadil. Videli bomo pa, kako so začenjale ilustracije igrati vedno večjo vlogo in postale pozneje bistven in karakterističen del listov. Fotografija in delo domačega umetnika kumujeta že pri prvih pojavih; obeh struj izdelki so od začetka okorni, neumet-

niški, toda sčasom se začne večja važnost polagati na to stran, list zavedno hoče postati umetniški list, — kako je to dosegel in vkoliko, bomo videli tekom razprave. Preden pa si ogledamo list sam, si izkušajmo nekoliko razjasniti pojem ilustriranega lista, saj je od pojmovanja naloge takega lista odvisno njegovo umetniško ali neumetniško lice.

Jaz bi najprvo ločil pojma ilustriran list in list s slikami (ilustracijami). S pojmom ilustriran list je že samoposebi združeno neko umetniško stremljenje. Ilustracija ima namen krasisi; naloga voditelja lista je, da zna okusno v eno celoto združiti elemente, ki so mu na razpolago: papir, slika, tisk, kot pomožna količina pride v poštev posebno barva. Pri ilustriranem listu ilustracija, slika, ne igra posebne samostojne

FRIDERIK OZANAM.

Ob stoletnici. * 13. aprila 1813, † 8. septembra 1853. — Piše Andr. Kalan.

(Dalje.)

VI.

Na potu v Italijo l. 1833., kjer se je mudil Ozanam tudi v Florenci, zagledal se je v Danteja in zahrepenel spoznati velikana v njegovih delih. Čas mu je bil takrat na kratko odmerjen, zato piše dve leti po tem potovanju: Kjerkoli hodimo, povsod pustimo nekaj svojih spominov in nagnjenj, kakor jagnje pusti dlako svoje volne v trnjevem grmu. To sem posebno čutil, ko sem pred dvema letoma bival nekaj časa v Florenci. Vse lepe stvari, ki sem jih tukaj videl, so mi napravile manj veselja ob prvem pogledu nego žalosti ob odhodu. Vesel sem prišel v Rim, s solzami v očeh sem se ločil od mesta. Rim, Florenca, Loreto, Milan so pridržali zase nekaj moje osebnosti in vselej, kadar o tem razmišljam, zdi se mi, da se moram zopet tja povrniti in vzeti s seboj, kar je tam od mene ostalo. Najbolj živo pa so se mu vtisnili v dušo spomini na Danteja; videl je njegovo glavo, ovenčano z lovorom, kakor ga je naslikal Rafael v sredi med zborom cerkvenih knezov in doktorjev v svoji krasni sliki: Disputa.

Ako obišeš Rim — piše Ozanam — in hodiš z neko sveto radovednostjo po velikih hodnikih v Vatikanu in pregleduješ čuda vseh dob in vseh časov, prideš tudi na kraj, ki ga smemo imenovati svetišče krščanske umetnosti, to so stanze Rafaelove. Slikar je tu naslikal v seriji zgodovinskih in simboličnih fresk veličino in vpliv katolicizma. Med freskami je posebe ena, kjer se ti s posebno ljubeznijo mudi oko, bodisi da ga mami velikost predmeta, bodisi da se raduje ob posebnih umetniških izvršitvi. Sveta evharistija se nam kaže na oltarju, dvigajočem se med nebesi in med zemljo. Na nebesu odseva presveta Trojica z angeli in svetniki, spodaj na zemlji je kakor v vencu številen zbor papežev, škofov in cerkvenih učencov. V sredi ene izmed teh skupin se posebno razločno kaže podoba, znamenita po izvirnosti svojega značaja, glavo ovenčano ne s tiaro ali mitro, ampak z vejico lovoriko. Ako se vživiš v te mogočne in resne poteze, spoznaš iz njih Danteja Alighierija. Povprašuješ se, s kakim pravom je podoba tega pesnika sredi med temi častljivimi svedoki in zagovorniki vere v to božjo skrivnost, naslikana pred očmi papežev v trdnjavi ortodoksije. To vprašanje ni dalo Ozanamu miru,

dokler ni našel odgovora na to v življenju in v delih velikega Florenčana. V tem zmislu piše Ozanam l. 1836. prijatelju Janmotu: Omenil sem ti že, da proučujem za doktorat tezo o filozofiji Dantejevi. To me je zapletlo v podrobnejše študije o Danteju. Proučeval sem njegovo dobo, vglobil sem se v razna temna nerešena vprašanja in reči moram, kako zelo občudujem delovanje papežev v srednjem veku. Vse premalo so dosedaj pri pesniku Danteju vpoštevali njegovo filozofijo. In kaj so ljudje bolj zanemarjali, omalovaževali in dosledno prezirali in to celo katoliki iz srednjega veka nego ono skolastično modroslovje ter zatrjevali, kako je obrabljeno, abstraktno, suho, prazno in otročje-subtilno. In uprav to filozofijo je Dante uporabljal v vsej njeni moči in visokosti. To je prostrano polje idej, ki objemajo v svojem naročaju vse spoznanje božje in človeško, filozofija, ki se izliva v teologijo, narava, ki se sklicuje na milost in povelicanje, spona trdna in vzvišena, ki sega od zemlje do nebes in spaja čas in večnost. Ves ta neizmeren filozofičen sistem se je pri Danteju razvil in razcvetel v pesem. Ideja se razodeva v simbolih, včlovečena pa je v živih osebnostih. Misel se odeva z velebogati barvami, ustvarjenimi iz narave, od njih pa odseva kot refleks neustvarjena narava. In tu stojimo pred čudovitim dejstvom, pred nami se razvija filozofija pesniška in poljudna obenem, s poezijo filozofično in znanstveno: une philosophie ailée et une poésie armée. — Priznati moramo, da so ljudje poznali umetnost misliti v oni dobi, ko so znali tudi verovati in moliti — ostaviti moramo meje prostora in časa, da vstopimo v trojno kraljestvo, čigar vrata nam odpira smrt, v pekel, v vice in v paradiž. Dante postavi prizorišče svoje pesmi v neskončnost, to je res, ali dejanje, ki se razvija v pesmi, je človeško. Res je, da se tudi mi le v premišljevanju mudimo na tem trojnem kraju pogubljenja, kesanja in zadoščevanja, usmiljenja in večne sreče. Toda ob plapolanju teh simboličnih peroti in ob večkrat docela apokaliptičnem jeziku, ki vanj zavije Dante svoje misli, trepeče živa realnost v srcu te pesmi, to je človek, kakor živi in se razvija v vsem svojem duševnem življenju. Misterij človeške duše, ki hrepeni, ki se bori, peša, pada, ki vstaja, se vrača ob roki božji proti večnim namenom, to so skriv-

nostni prizori, ki vstajajo iz čudovitega morja raznih slučajev, epizod, opisov, razprav. Vse to jih grozi vtopiti in jih nam odmakniti izpred oči, a se končno vsi strnejo v ono psihologijo o skrivnosti človeške duše, ki kot središče in težišče vsega vse koordinira in družijo v lepo, harmonično enoto.

Zato človek na tem prizorišču ni človek abstrakten in imaginaren. Ta pesem je zgodovina, ki se je vršila, ki je živela v onem, ki jo je napisal. Pesnik se je gibal ob mejah zla in krivde, zadoščevanja in odpuščanja, odrešenja in upanja, spominjajoč se svojih zmot in padcev, svojega kesa in vstajenja ob nogah milostivega Boga.

V poglavju, ki v njem Ozanam opisuje življenje Dantejevo, predstavi ga nam mladeniča, navdušujočega se za brezmadežni vzor, kopajoč se v nedolžnosti in lepoti v osebi deklice, ki je bila njemu simbol kreposti. Kakor da bi se mu nebo nasmehljalo — piše Ozanam — kadar se mu je prikazala Beatrice; hrepenel je in bal se, da jo sreča na potu; srečen je bil, ako ga je pogledala in pozdravila. Up in strah, ki sta ga spremljala, čistila sta ga v njegovem hrepenenju, dvigala ga in odmikala nizkotnostim vsakdanjega življenja. Pozneje sta pogled ali misel na Beatrice bila dovolj, da se je mladi Florentinec vnel za dobro in neranjen stopal mimo zla. V družbi tovarišic se mu je zdela kakor neumrljiva, ki je vstopila iz nebes med nje na zemljo, da jih slabotne dviga in jih čuva krepotne. Gledal jo je na kolenih klečečo ob oltarjih kakor posredovalko za grešnike in zdelo se mu je, da je tedaj tudi on tem laže in zaupneje molil. Kadar je plemenito dekle stopalo po mestnih ulicah, so bili očarani ljudje, ki so jo srečavali. Odeta v svojo skromnost in nedolžnost se je zdelo, da ni opazila pozornosti, ki jo vzbuja pri njih s svojim nastopom. In ko je odšla mimo, se je ta in oni izrazil: To ni ženska, to je eden izmed najlepših nebeških angelov. Pozneje v drugi, slabši dobi življenja se Dante, zlasti v letih svojega prognanstva, ko ni bil več pod varstvom Beatrice, ne vzdrži na višini. To on prizna tudi v svojem poemu. Ko je odhajal preko čistilišča, najde ondi utrujen, zmeden, skesan Beatrice. Vpričo družbe angelov in svetnikov pravi Beatrice o njem: Ta človek je pal tako globoko, da so bila vsa sredstva za njegovo zveličanje brezuspešna razen, da vidi rod zavrženih. Uprav raditega sem prišla k njemu prav do vrat smrti s svojimi molitvami in solzami. Dante pa je ob teh besedah stal pred njo kot obtoženec, ponižan, jokajoč, s povešeno glavo, kakor otrok, zavedajoč se krivde, ko ga kaznujejo.

Ko pa se je razglasilo sveto leto ob koncu stoletja, ki je proslavlja Dante, napotil se je v Rim in se udeležil duhovnih milosti, kakor to na drobno opisuje v svoji pesmi. »Andante là, quivi è la porta!« klicala mu je Beatrice iz nebes in šel je v Rim in našel v svetem letu vrata sprave z Bogom; Beatrice pa ga ni več ostavila in ga privedla v paradiz. V pokori in milosti je završil Dante svoje življenje, želeč umirajoč, naj ga ogrnejo s plaščem manjših bratov v Raveni.

Tako nam slika Ozanam Dantejevo delo, ki ga imenuje »le poème de l'expiation et de la Rédemption«. Pridobil si je Ozanam s svojim delom o Danteju posebno to zaslugo, da je otel Danteja pozabljenosti zadnjih treh stoletij med Francozi. Delo Dantejevo je površnemu očesu tako tuje, tako skrivnostno temno, da le resni študij izkoplje iz njega one čudovite krasote, ki se v njem skrivajo kakor zakopani biseri. Francoskemu okusu seveda take stvari ne ugajajo. Divina Comedia je kakor pročelje srednjeveških katedral, kjer se družijo prelestni kipi angelov in svetnikov s strašnimi, surovimi pošastmi.¹

V poglavju »l'orthodoxie de Dante« dokazuje Ozanam nasproti protestantskim kritikom Dantejevim, da ga po krivici prištevajo svojim predhodnikom. Ne prezre sicer, da se je Dante strastno boril proti papežem, da se je v tem pogledu v svoji strastvenosti često spozabil; to je bila neprevidnost, zmota, vendar herezija to ni bila. Nalčno pa se Dante vedno klanja papežu, ki mu je Peter s ključi nebeškega kraljestva; on proslavlja moč svetih zakramentov, priporoča živim duše trpečih umrlih, se navdušuje za cerkvene redove in poveljuje kraljico nebes, kakor jo je poveljeval le malokdo. O madre di virtute, tu del ciel donna e del mondo superna, je eden izmed najlepših spevov, kar so jih njeni ljubljenci položili ob prestolu Marijine slave.

Ob tem resnem študiju pa je živel kakor otrok s svojo materjo. Za l. 1838. je najel zanj in zase prijazno hišico na otoku Barbe. Tu se je sprehajal s svojo od starosti omahujočo in skoro slepo materjo, tu se je krepčal v božji naravi in se pripravljajl za skušnjo, ki mu je bila potrebna za profesorsko usposobljenost. Dne 7. januarja 1839 je iz latinščine obravnaval tezo: »De frequenti apud veteres poetas heroum ad inferos descensu«. Francoska teza je imela naslov: »De la Divine Comédie et de la philosophie de Dante«.

¹ La Divine Comédie est comme des portiques et du pourtour de ces cathédrales, où se mêlent aux figures inspirées et auréolées des anges et des saints les monstruosités et les brutales grossièretés des chapiteaux ou des gargouilles.

Vzbudil je s svojim nastopom, svojimi dokazi in s svojo zgovornostjo splošno občudovanje svojih profesorjev izpraševalcev. Lacordaire sporoča, da je bil Ozanamov nastop čudovit uspeh in da je bila Sorbonna lahko ponosna na ta dan.¹

Vesel se je Ozanam vrnil domov in upal je, prost vseh skrbi, srečnih in mirnih dni ob strani svoje dobre matere. Toda ta je izvršila namen svojega življenja, otroci so odrasli, bili so oskrbljeni in vsi zavedni katoliki. Splošna onemoglost jo je opominjala, da se bo treba kmalu ločiti. Zato se je z Ozanamom najraje razgovarjala o večnosti in mu pripovedovala, kako rada da umrje. Dne 14. oktobra je mirno zaspala v krogu svojih treh sinov, ki so bili ob njeni postelji. Čudo-lepi so spomini, ki jih je Ozanam ostavil v svojih pismih o svoji umrli materi. Srečen človek, pravi, komur je Bog naklonil sveto mater. Spomin nanjo mi ostane nepozabljen. V moji sedanjí zapuščenosti me dviga in krepi spomin nanjo. Premišljujočemu, kako kratko je življenje, kako malo oddaljeno je združenje onih, ki jih loči smrt, čutim, kako mi ginô skušnjave glede samoljubja in čutnega nagona. Vse moje hrepenenje se druží v eni misli: Tako želim umreti kakor mati. Ko je brskal po ostalih papirjih staršev, je bil neizmerno vesel bolj, nego kdo drugi stotisočev zapuščine, ko je posnel iz raznih zapiskov, koliko bolnikov je njegov oče zdravil brezplačno, med maternimi zapiski je našel načrte pouka za bolniške postrežnice, katere je zbírala okrog sebe ter bila vsem tudi najlepši dejanski zgled. Taki spomini so mu kazali, kaj je izgubil s svojimi umrlimi starši. Včasih se čutim zapuščene — piše Ozanam — kakor učenci po vnebohodu Gospodovem; kakor da bi se bilo nekaj božjega ločilo od mene; večkrat zopet čutim blizu sebe svojo pokojno mater. Trenutki so, ko začutim mater ob svoji strani; kadar jokam kot otrok zanjo, se mi zdi, da mi utrne solze iz oči. Kadar sem blag, če storim kaj za uboge, ki jih je toliko ljubila, kadar občujem s svojim Bogom, ki mu je tako zvesto služila, se mi zdi, da me prijazno pogleduje in se mi oddaleč smehlja in mislim, da mi, odgovarjajoč kakor v življenju, dela družbo v molitvi, in kadar pristopam k mizi Gospodovi, se mi zdi, da stopa za menoj in me spremlja, kakor je tako rada živa spremljala Boga, ki ga je nosil po lyonskih cestah svečenik v hiše ubogih.

¹ C'était plus qu'un succes, c'était une revelation. La sombre figure du Dante qu'il avait évoquée du XIII. siècle, avec sa triple auréole de poète, de docteur et de proscrit, avait elle-même éveillé son génie. La Sorbonne n'avait pas le souvenir d'un examen aussi glorieux.

Jaz pa kakor da bi živo čutil, da mati biva živa poleg mene in me spremlja na potih mojega življenja. Zanimivo to pismo končava Ozanam z besedami: Toda ali je za matere na tem svetu kaka druga sreča kakor sreča njih otrok, kak drug ponos kakor njih sinovi? In nebesa, kaj so materam brez nas? Jaz živim tej veri, da je materi v nebesih za Bogom prva misel njen sin in da tudi tam mati živi zanj, kakor je zanj živela na zemlji. Mati se tudi v nebesih ne izpremeni; ona ostane mati, le moč njena je večja, le ljubezen njena je silnejša . . .

VII.

Ozanam je bil vsled svoje bolešno - razburljive narave vsled smrti svoje matere zelo desorientiran. Poleg svojega idealnega poleta, ki se je z njim dvígal v skrivnostne višine znanja in ljubezni, mu je skrb za starše in hvaležnost do njih vcepila tudi nekaj praktičnega zmisla za vsakdanje potrebe življenja. S svojo službo bi bil sedaj lahko živel za očeta in mater; a ko se je otesel skrbi za vsakdanji kruh, sta mu oba umrla. Začutil se je zopet prostega in njegov nikdar miren hrepeneč duh mu je sedaj popolno prostemu zopet odkrival razna nova pota v življenje. Resno se je baval z vprašanjem, ali ostane med svetom, ali se umakne v samostan, ki mu je že v zgodnji mladosti blestel pred očmi kot otok hrepenenja, kjer bi ločen od sveta živel samo svojim študijam.

Dobival je v tem času nove ponudbe od svojih prijateljev, katerim je odkril svoje srce. Montalembert ga je vabil v Pariz in ga nagovarjal naj vstopi v uredništvo lista *Univers religieux*. Tudi Lacordaire je v tem zmislu nanj pritiskal. »Paziti je treba, da se človeku ne posuši pero. Seveda pisateljevanje ni prijeten posel, toda časopisje je postala prevelika sila, da bi smeli mi v tem pogledu roke križem držati. Ne pišimo za slavo, pišimo za Gospoda Jezusa. Križajmo se s svojim peresom. Kaj zato, če nas le malokdo bere? Kapljica vode je neznatna, a iz nje množin se rodi reka, ki se nikdar ne posuši. Vaš slog je krepak, vzleten, spisi Vaši so temeljiti, zato je Vaša dolžnost, da pišete.«¹

Dasi se Ozanam ni sprijaznil z žurnalistiko in se zato ni odzval, da bi vstopil v kako uredništvo, je vendar mnogo sodeloval pri listih z znanstvenimi, kulturno-zgodovinskimi članki.

¹ Vous avez un style qui a du nerf, de l'éclat et une erudition qui appuie bien. Je vous engage fort à travailler; et si j'étais le directeur de votre conscience, je vous en ferais une obligation.

Glede vstopa v samostan je mnogo dopisoval z Lacordairejem in bi bil brez dvoma vstopil v red dominikancev, ako bi ga ne bila na svet vezala po njem ustanovljena družba Vincencijeva, ki se je vedno lepše razvijala in v svojem razvoju vsepovsod potrebovala navodil in izpodbude od svojega ustanovitelja. Apostolat laikov, to je bila naloga, za katero se je v teh duševnih borbah glede poklica odločil Ozanam in zato ostal med svetom; želel je biti v vrsti posredovalcev med sovražnima vrstama človeške družbe in sipati je hotel v eno vrsto besede zatajevanja, v nasprotno vrsto pa besede usmiljenja.¹

Trnjeva pot do Sorbonne je bila vedno krajša. Vplivni prijatelji in čestilci Ozanamovi so posredovali pri naučnem ministru in vkljub temu, da je minister poznal načelno naziranje Ozanamovo, mu je vendar dovolil, da se udeleži habilitacijskega izpita z drugimi sedmero konkurenti, ki so bili že precej na dobrem glasu kot profesorji po raznih pariških šolah. Za latinsko disertacijo je imel nalogo: *Les causes qui arrêtaient le développement de la tragédie chez les Romains*, za francosko pa: *Sur la valeur historique des oraisons funébres de Bossuet*. Ustno je razpravljал prvi dan o raznih tekstih grških, latinskih in francoskih klasikov, drugi dan o literaturi nemški, angleški, italijanski in španski; te razprave se ni udeležil nobeden drugih konkurentov; tretji dan je imel odgovoriti na vprašanje: *L'histoire des scoliestes grecs et latins*. Profesorji in občinstvo so ga občudovali, ko jim je skoro dve uri razlagal velik pomen mož, ki so svetu ohranili tekste starih klasikov in nam omogočili, da se naslajamo ob njih klasični lepoti. — Uspeh Ozanamov je bil popoln, bil je po razsodbi izpraševalne komisije premier du concurs. In ko se je uspeh konkurza razglasil, je naprosil Fauriel, profesor tujih literatur na Sorbonni, Ozanama, da ga nadomestuje prihodnje šolsko leto. — Dragi prijatelj, piše Ozanam o teh dneh Lallieru, če to niso sanje, tedaj mi je Bog dal milost, da sem prinesel v to borbo s seboj ono vero, ki nima namena, izkazovati se, ki pa pozivlja in krepi misel, ki duhu hrani harmonijo idej ter vdihava gorkoto in življenje v besede.

Z lavorikami se je vrnil Ozanam iz Pariza v Lyon na svoj dom, kjer pa je bilo vse prazno;

oče in mati sta ga ostavila, bratje so bili daleč po svojem poklicu, le stara Guigui, ki ga je pestovala, samotari še ob domačem ognjišču. Ozanam je začutil doma na oddihu, kako je sam, kako je zapuščen. Prijatelju Lallieru, ki se je takrat poročil, piše Ozanam: Dasi sem v zreli mladeniški dobi, vendar jaz doslej še nisem mislil na zakon. Zadnji čas pa čutim v svoji duši pojave, ki jim je bilo dosedaj moje čuvstvovanje tuje. V srcu čutim neko praznoto, ki je ne izpolni ne prijateljstvo, ne študij. Kdo jo izpolni, ne vem, ali Bog ali kaka stvar. Ti praviš, da si srečen s svojo nevesto, tudi jaz si včasih zaželim zdrave, krepke in ljubeznive, zlasti pa si želim krepkosti, ki bi bila plemenitejša od mene, ki bi me dvigala, ki bi bila velikodušna, ker sem jaz slaboten, ki bi bila za Boga vnetja, ker sem jaz mlačen, ki bi bila prizanesljiva, da bi ne zardel pred njo v svoji nepopolnosti. Glej, to so moje sanje, ki so se, kakor mi pišeš, pri tebi uresničile. — Rektor akademije v Lyonu, kjer je poučeval Ozanam, je bil M. Soulacroix. Po opravih ga Ozanam obišče na njegovem domu. Rektor ga sprejme in mu predstavi svojo družino. Sin je bil v postelji nevarno bolan in hčerka mu je stregla kakor najboljša milosrdnica. Vtisu, ki ga je napravil ta prizor na Ozanama, ni mogel odoleti; blestel mu je pred očmi in v duši kakor žarek iz neba. Vzljubil je hčerko svojega rektorja in poprosil za njeno roko. Dragi prijatelj — piše Ozanam Lallieru — moja pot je odločena. Po svojem poklicu moram v Pariz in Bog mi je naklonil angela, ki me spremi, da se združi z menoj in me tolaži v moji osamljenosti. Za šest mesecev odpotujem na Nemško, da se pripravim za svoja predavanja v nemški literaturi na Sorbonni. Ko se vrnem, se poročim s hčerjo lyonskega rektorja. — L. 1841. se je poročil Ozanam z Marijo, Amelijo Soulacroix. Svatje so mu bili Vincencijevi bratje, elita lyonske mladine. Po poroki je odpotoval z mlado ženo v Italijo, kjer ju je v Rimu sprejel v avdienci papež Gregor XVI. »Sedita, deca moja,« pozdravi ju papež, »pozabimo za hip na etiketo in govorimo podomače.« Govorili smo zlasti mnogo o Danteju. Nikoli mi ne izgine iz spomina slovesni trenutek, ko sva Amelija in jaz pokleknila pred papeža, ki naju je blagoslovil na pot v življenje. Obiskala sva katakombe, kjer sva si ob krvi mučencev pokrepila svoje sile za boje življenja. — V decembru l. 1840. je pričel Ozanam s predavanji na Sorbonni. (Dalje.)

¹ Le mot d'ordre sera: Réconciliation et amour!

zvečer, ker sem hotel drugi dan zjutraj zgodaj naprej. Najgroznejša je soteska ob drugem mostu, 48 m pod njim buči Ren (Zadnji Ren). Tako ozko je tu notri, da se stene skoro dotikajo. Leta 1834. je Ren preplaval most, tako je narastel. Blizu tam so vklesali v skalo stopnice in za 60 vinarjev prideš čisto dol do vode, a se hitro vrneš, tako temno je tu v Hadu; vsaj meni se ni zdelo prijetno. Prenočil sem v hotelu Albula tik ob kolo-dvoru. Zelo ga je treba priporočiti. Imel sem tudi priliko poslušati retoromanski jezik, ki se je tu še ohranil. Akoravno sem iz gimnazije odnesel nekaj trohic italijanščine, vendar nisem mogel čisto nič razumeti. Škoda le, da bo to dobro ljudstvo izginilo oziroma njegov jezik, nemščina prodira zelo hitro.

Od Thusisa do Sv. Morica v Engadinu vodi albulska železnica, zgrajena v letih 1898 do 1903, stroški 24 milijonov kron, dolžina 62 km, Ljubljana—Javornik. Na tej kratki razdalji pa naštejemo poleg 5865 m dolgega albulskega predora še 39 manjših, med njimi dosti takih, v katerih se železnica zavije — Kehrtunnel —, dolžina 10'5 km, skupaj torej nad 16 km. Če prištejemo še razne viadukte z dolžino 2'7 km, dobimo vsoto skoro 20 km. Vožnja je nekaj posebnega; zlasti ti imponirajo ovinki, zaviješ v goro, prideš vun in si visoko nad prvo progo. To se večkrat ponavlja. Med postajama Bergün in Preda n. pr. je razdalja

6 km, razlika v višini pa 416 m, velikanski so ovinki in predori, železnična črta je dolga 12'5 km. Najprvo dvojna krivina — Doppelschleife —, potem dva kriva predora z dolžino 486 in 262 m, nato 40 m dolg viadukt, kmalu zatem trije kratki predori, most čez Albulo, takoj nato 662 m dolgi vijugasti predor Rugnux z višinsko razliko 24 m, zareze v skalo, viadukt v dveh lokih, zopet krivina v dveh zavitih predorih, dolžina 677 in 535 m, predora drug nad drugim: vse to na razdalji 12'5 km, a v zraku 6 km. Zares veličastno!

Nekateri jo mahnejo od Prede peš čez sedlo Albula, 2315 m. Zlasti pozimi ima sedlo mnogo obiskovalcev, sankalcev in smučarjev.

V dolino se spuščamo, v Gornji Engadin. Samadén je glavni kraj, poln vil in letovišč. Proga se razdeli: na eno stran v Sv. Moric, na drugo pa v Pontresino. Pot me pelje v Pontresino. Pri nas štejemo goste po stotinah, tukaj po deset-tisočih. A nemirnega turista gorske vile ne pustijo v dolini, naprej mora v njihovo kraljestvo, v zavetje velikana Bernine. Tu šele si odpočije, gori ob Lago Bianco in Lago Nero, v berninskem hospicu.

V dobrih štirinajstih dneh smo si ogledali vso Švico. Kdor gre tja, naj se prej doma dobro pripravi, naj pusti slabo voljo na Kranjskem, dobro naj pa vzame s seboj, ravnotako nekaj potrpežljivosti, in izvrstno bo izhajal.

FRIDERIK OZANAM.

Ob stoletnici. * 13. aprila 1813, † 8. septembra 1853. — Piše Andr. Kalan.

(Dalje.)

VIII.

In zasmejala se je Ozanamu Sorbonna... Mladi profesor je razpravljal prvo leto o italijanskem slovstvu — Dantejev Purgatorio — in o nemškem, in sicer o postankih nemškega slovstva. Polna je bila dvorana poslušalcev, ko je prvič Ozanam nastopil s svojim predavanjem; poleg dijakov se je zbralo pred njegovo stolico tudi mnogo profesorjev in mnogo njegovih osebnih prijateljev. Bled je zasedel Ozanam stolico in počasi, bolj jecljaje je začel: Predavajoč prvič na častitljivi stolici starodavne Sorbonne, ki se ponaša s priznano slavo nekdanjih in sedanjih učiteljev, kako naj poleg zahvalnosti v srcu ne čutim tudi bojazni? Toda ob tej bojazni me polni tudi nada. Plaši me moja mla-

dost, a po njej upam, da bom tem bližji večini svojih poslušalcev; upanje mi utrjuje tudi prijateljski sprejem, ki so me z njimi iznenadili moji cenjeni tovariši. — Prve pol ure se Ozanam ni čutil nič varnega v besedi, ki mu je suha, nasekana, tresoča prihajala iz ust; a ko se je vživel v svoj predmet, zagorelo mu je srce, vnela se mu beseda in bil je stari Ozanam govornik, ki je vžigal poslušalce in vzbujal med njimi vseobčno priznavanje in ploskanje. — Ozanam v pismu do tasta pravi, da mu ni šlo gladko pri prvem predavanju, da se je šele ob koncu govora razgrel in da so mu le prijatelji pripomogli do uspeha. —

Ozanam je imel kot profesor vedno polno dvorano poslušalcev. To je bilo značilno za ono

dobo, da je imel tako privlačno silo profesor, ki je bil edini zavedni katolik med profesorji na Sorbonni. Katoliki so se radovali, a tudi neverci so ga poslušali. Atene ga poslušajo — piše P. Lacordaire — kakor bi bile poslušale Gregorija in Basilija, če bi se ne bila umaknila v samoto svoje domovine. — Iz predavanj o nemškem slovstvu se je Ozanam snovala tvarina, ki jo je zbral v knjigi: *Le Germain avant le Christianisme*. Sporočujoč o tem delu prijatelju Lallierju pravi Ozanam: To ni malenkostno delo zlasti zame, ki mi gre trda s časom in ki tako počasi in s težavo sestavljam svoje spise. — Oni, ki ne marajo za versko naziranje v znanstvenih delih, našli bodo morda v mojem spisu preveč krščanstva. Toda jaz ne poznam človeka moža, ki bi se lotil dela na trdi ledini pisateljjevanja brez načel, ki mu polnijo dušo. Meni ni za ono dvomljivo neodvisnost, ki se ponaša s tem, da nič ne veruje in ničesar ne ljubi. Samoobsebi umevno je, da ne gre razblinjati svojega verskega naziranja; toda kdo bi imel pogum, da bi posegel v najbolj skrivnostne točke zgodovine, da bi preiskoval narode ob njih zibelki, da bi proučeval njih verstva, ne da bi si bil na jasnem ob teh vekovečnih vprašanjih, ki gibljejo človeštvo zlasti v naši dobi, polni dvomov in nasprotij. Dveh stvari moramo zahtevati od pisatelja, prvič, da je njegovo naziranje svobodno in razumno, in drugič, da želja opravičiti vernost ne potvarja dejstev, da bi si iz takih potvar pisatelj pridobil dokazov za svoje naziranje. Toda to prav nič ne zadira peresa krščanskemu pisatelju. Na jasnem glede najglobljih vprašanj o Bogu, o duši, o večnosti, ki begajo toliko inteligentov, vstopa pisatelj katolik na polje znanstva svoboden in odkrit. On dobro ve, da ni dovoljeno zakriti nobene resnice, naj se mu zdi stvar še tako neznatna ali zanj neprijetna. Če preiskovanje njegovo donese dokazov za kako razodeto dogmo, on to z veseljem potrdi iz ljubezni do resnice. Ako se mu pa ne posreči odstraniti ovire in stvar dognati do razpotja, kjer bi se veda in vera srečali, on tudi to konstatira s pripomnjo, da kar se njemu ni posrečilo, to doženejo drugi; neomajan v svojih nazorih nadaljuje krščanski pisatelj svoje delo, vedoč, da je pot dolga, da pa je na njenem koncu — Bog.

Iz predavanj o italijanskem slovstvu je Ozanam narastla tvarina v knjigo: *La civilisation chrétienne au V. siècle*. O tem piše Ozanam svojemu bratu Karlu: Na tem sem, da dovršim slovstveno zgodovino italijansko od pričetka krščanske dobe do časa Karola Velikega. To delo

je bilo zame in za moje poslušalce poglobljen in zanimiv študij o papežih, po katerih najde človek skrit in zato težaven prehod iz starodavnosti v novi čas. Čutil sem ob tem delu, koliko pridobi človek, ki gleda in študira krščanstvo od bliže. Bolj nego kdaj, sedaj čutim, kako treba da ljubimo Cerkev, ki nam je pripravila in ohranila vse, kar imamo znanja, umetnosti, inteligence, svobode in civilizacije.

Neumorno je Ozanam skoro noč in dan deloval ob tem spisu; pravi, da se mu je pero izrabilo, kakor staro kljuse, ki ga ni skoro več mogoče odgnati od jasli. Toda treba je okusiti veselje pri srečno dovršenem delu, treba čutiti neizmerno radost, ako se ti je odkrila v tajno zakrita resnica ali ti zablestela do tedaj nepoznana lepota, oj, kdo bi se ne radoval te nesebične sreče, ko mu trepeče duh, gledajoč, kako se mu bliža luč, prihajajoča odzgoraj in ga obdaja s svojimi žarki, da začuti, kakor da ga je prevzelo nekaj neskončnega — nekaj božjega...

Tako se je vživel Ozanam v svoje delo kot pisatelj in ta luč, ta ogenj je žarel v njem zlasti, ko je nastopal kot predavatelj. Ampère mlajši piše o Ozanamu kot govorniku: oni, ki niso poslušali profesorja Ozanama, si ne morejo prav predstavljati njegovih govorniških vrlin. On se je pripravljal trudaljubivo, podrobno, natančno, vsestransko; zbrano gradivo je uredil v lepo organično celoto. In s tem skrbno nabranim gradivom je nastopil kot govornik z vzneseno, ognjevito, prepričevalno besedo.¹

Ozanam pa ni bil samo sloveč predavatelj na svoji stolici, bil je tudi ljubeč oče svojih dijakov. V šolo je hodil sam z zvezkom spisov pod pazduho, ki jih je od časa do časa na potu v šolo prelistoval. Iz šole pa so ga vedno do doma spremljali dijaki, ki se je z njimi Ozanam prijateljski razgovarjal, jim pojasnoval na stavljena vprašanja svoja predavanja in jim dajal navodila za njih študij in za življenje.

Po vsem tem nam bo razumljivo, kar nam poročajo Ozanamovi životopisci, da je vsak dan kleče prosil v svoji jutranji molitvi Boga za milost, da bi se nikdar ne v besedi, ne v spisih v najmanjši stvarci ne pregrešil proti resnici. Temu sklepu, da kot katolik znanstvenik vedno služi le resnici, ostal je zvest vse svoje dni. Tak je ostal tudi v polemiki. Pretiravanje mu je bilo tuje, dasi bi bilo po njegovem bolešno-vzburljivem značaju misliti, da bo ravno ob to čer zadel.

¹ Il préparait ses leçons comme un bénédictin et les prononçait comme un orateur.

Ta okolnost nam dokazuje, kako živo je Ozanam gojil duhovno svoje življenje, kako je poznal svoje slabosti in kako je vedno iskal pomoči pri Onem, ki od njega pride vsak dar in ki pri Njem ni nobene sence izpremenljivosti.

S to svojo znanstveno solidnostjo in s svojo ljubeznivostjo si je pridobil srca svojih akademikov, ki so se ga kot dijaki oklepali z vso gorečnostjo in ki so tudi v poznejšem življenju ostali njegovi prijatelji. Nisem poznal učitelja — piše Ozanamov učenec Caro — ki bi ga dijaki bolj ljubili; kdor ga je spoznal in pogledal v njegovo lepo dušo, vzljubil ga je in ostal mu je vedno zvest.

Med mnogimi slušatelji njegovimi je bil tudi Ernest Renan in v njegovi književni ostalini iz mladostnih let se nahaja pismo Renanovo na mater, ki v njem pravi: Nikoli ne grem od njegovega predavanja, ne da bi bil bolj potrjen, bolj odločen za velike stvari, bolj pogumen in upapoln za zmage v bodočnosti. Ozanam! Ah! que nous l'aimons! Quelle belle âme!

Vse dni, ko ni imel predavanja, so imeli dijaki dostop k njemu na dom od osme do desete ure dopoldne. Bannard piše, da je bila predsoba Ozanamova v teh urah vedno oblegana; bilo je pri njem kakor v kaki ministrski antichambre... — Pri izpitih je bil dober in prizanesljiv, ako je uvidel, da je dijak storil svojo dolžnost; kjer pa ni opazil resnosti, kakor je zahteva znanstvo, bil je neizprosno sodnik in brezoziren. Stališče katoličana zastopal je tudi pri izpitih. Nekega dne — tako pripoveduje M. de Montrond — je mlad Italijan, svobodomislec, delal izpit za doktorat ter v svojih odgovorih tudi razodeval svoje svobodomiselske nazore. Gospod kandidat, mu reče Ozanam, priznavam Vašo nadarjenost, občudovati pa ne morem vašega znanja. Krivčili ste cerkvene očete in jih dolžili, da so kakor coklja zadrževali civilizacijo. V tem pogledu nimate prav; prav bi imeli, če bi trdili nasprotno, da so namreč pospeševali njen razvoj.

Gledajoč sliko Ozanama profesorja moram žal reči, da so vsaj v mojem času bili redki taki učitelji, ki bi kakor očetje vzgojevalno vplivali na mladino. Z mnogimi smo si dijaki stali v borbi kakor sovražna tabora v vojski, bile so med njimi seveda tudi častne izjeme, ki se jih še sedaj s hvaležnostjo spominjam.

Ni pa bila Sorbonna edino polje, ki je na njem razvijal Ozanam svojo vsestransko delavnost. Tudi izven šole v znanstvenih društvih in pri Vincencijevih konferencah, ki jim je bil Ozanam po svojem prihodu v Pariz glavni tajnik, je mnogo

deloval s predavanji kot vnet pospeševatelj resnice in ljubezni.¹

Zahajal je rad Ozanam v Cercle catholique, kjer se je zbirala elita katoliške mladine. Tu je vnmel mladino za znanstveno delo. — Resno naj vam bo delo — govoril jim je ob neki priliki — ki so ga naši predniki skromno imenovali književni métier. Delajte znanstveno; v globini znanstva se skriva Bog, ki hoče, da ga trudaljubivo iščemo, da začutimo ljubezen do Njega. On nam tudi pomaga, da ga najdemo, ker ve, da bi sicer morali obupati. Pot vede je dolga; mi smo šele ob njenem začetku; toda četudi ne doženemo svojih znanstvenih preiskav do končnega uspeha, smo vendar s svojim delom pokazali cilj, ki ga drugi dosežejo.

Politično življenje je bilo v tej dobi v Parizu zelo živahno. Tudi katoliki so se zbirali in postajali glasni v svojem časopisju. Bili so v ostrih borbah z nasprotniki in često streljali tudi čez cilj. Ozanama je zbolel vsak tak pojav od strani katolikov. Zato je porabil prvo priliko, da je pri sestanku v Cercle catholique vpričo pariškega škofa Mgr. Affre pojasnil glede tega svoje nazore. Les devoirs littéraires des chrétiens, literarne dolžnosti kristjanove si je izbral za predmet svojemu govoru. Razpravljal je o kontroverzah in o brambi krščanske resnice, kakor jo zahteva duh navodil in zgledov evangelijskih. Bog, ki uravnava vse stvari v ljubezni, hoče, da se vere oprime duh po razumu in srce po milosti. Začenjajmo s tem, da milujemo brezverce, ker so res nesrečni. Ločimo jih! Eni so, ki zanikajo vse, drugi, ki dvomijo. Ni treba že kar naprej obupati nad onimi, ki vse zanikajo; ne gre se zato, da jih ukončamo, gre se zato, da jih prepričamo. Pazimo, da s kako krivičnostjo ne poostriamo njih ponosa, pustimo jim, da so oni nelojalni in brutalni v svojih napadih na nas, mi pa jim pokažimo, kako se plemenito polemizira. — Oni pa, ki so v dvomih, in teh je največ, sami trpé, ker ne verujejo. S takimi pa sočustvujemo, take spoštujemo. Mnogi izmed teh so katolikom bili v izdatno pomoč v borbi zoper materializem. Ne bodimo jim nehvaležni, saj smo do pol pota z njimi združeni hodili. Če smo sedaj dalje in više, nego oni, ne pozabimo, da smo to dosegli tudi z njih sodelovanjem, zato jim ponudimo roko. — Duhovi se vzbujaajo in približujejo veri, zato treba zanje posebnega negovanja. Daleč smo še od obljubljenega dežele in nikar ne

¹ Lacordaire piše o Ozanamu: Ces créatures privilégiées qui sont faites de la main de Dieu, quand Dieu, pour toucher le monde, veut unir quelquefois la tendresse au génie.

mislimo, da smo že zmagali in da smo gospodarji. Skrbno hranimo še potno palico, ker lahko se nam spodrsne, da pademo. Izvoljeni narod je bival štirideset let na potu; bil je pod vodstvom bogovernih voditeljev in prišel je na kraj miru. Tudi cerkev na Francoskem še ni ostavila puščave, a tudi ona ima svoje Mozese-voditelje in tudi ona dospe do zaželjenega namena. — Velike ideje in resna diskusija bodo vsekdar zmagovale nad strastno polemiko. Ako bi se katoličani vdajali strastni in krivični polemiki, je gotovo, da so premagani, ker to je nepremagljivo torišče brezbožnikov. — Pariški škof je po teh z občno pohvalo sprejetih izvajanjih dostavil, da nima tem zgovornim in prepričevalnim besedam ničesar drugega dostaviti, kakor da jim v polnem obsegu pritrdi in izrazi željo, da bi se jih katoličani v borbi z nasprotniki posluževali kot svojega navodila.

Proti temu govoru pa je »L' Univers« objavil članek: De la moderation et du zèle, kjer so se podtikale Ozanamu razne neresničnosti. Zbolel ga je ta krivični napad od strani somišljenikov, toda ni ga razburil. Stvar se je pojasnila in prosili so ga oprostjenja, Ozanam pa je vztrajal pri svojih trditvah. Mogoče je — piše Lallierju — da ne pridem ne do časti, ne do blagostanja, toda to ne moti mojega načelnega prepričanja; vsakdanjega kruha mi dosedaj ni manjkalo in upam, da mi ga tudi vbodoče ne bo. V vsakem slučaju pa bom služil edino le resnici.

Kristalnočist značaj Ozanamov se je pokazal zlasti v borbi za svobodo šole. L. 1840 se je vnela na Francoskem med katoliki in brezverci huda borba za svobodo šolskega pouka. Montalembert je izdal za katolike nekaj manifest: Le devoir des catholiques dans la question de la liberté d'enseignement. — Povzročili so ta boj tovariši Ozanamovi, vseučilišni profesorji na Sorbonni. Ozanam je bil takrat le začasno nameščen kot profesor in uprav v onem času je umrl profesor Fauriel, ki ga je Ozanam namestoval. Stališče Ozanamovo je bilo jako kočljivo; načelno se je moral boriti proti svojim tovarišem za svobodo pouka za katolike, proti tovarišem, ki so imeli napraviti predlog naučnemu ministrstvu za Faurielovega naslednika. Prijatelji so Ozanamu svetovali, naj se začasno umakne javni borbi proti svojim tovarišem, da si sam ne izpodbiije svoje stolice, ker so se bali, da kolegij profesorjev Sorbonne ne bo predložil ministrstvu Ozanama kot kandidata za Faurielovo stolico. Ozanam pa ni bil mnenja svojih prijateljev; tudi v tem kritičnem času, ko se je šlo Ozanamu za njegov to be or not to be, stal je z Montalembertom na čelu bo-

rilcev za svobodo šole. Polemika njegova je bila seveda stvarna, osebnosti in pristranosti on ni poznal, zato tudi ni imel osebnih neprijateljev med svojimi svobodomiselnimi tovariši. In ni se zgodilo, česar so se bali Ozanamovi prijatelji. V čast bodi povedano — piše Ozanam svojemu bratu — da so me moji tovariši naučnemu ministru soglasno predlagali za izpraznjeno stolico. V ministrstvu pa je vel Ozanamu nasproten veter. Naučni minister Villemain je imenoval za to stolico Ampèra, sina slovečega očeta - učenjaka in pokrovitelja Ozanamovega. V teh kritičnih trenutkih piše Ozanam: Pripravljen sem, da ničesar ne izdam, ne svojih dolžnosti do države z neprevidnostjo, ne svojih dolžnosti kot kristjan z malodušnostjo. Boga prosim, da on po svoji previdnosti razvozlja ta voz. Morda je v mojo korist, če propadem, za ta slučaj prosim ga vztrajnosti, resignacije in miru srca. — Nepričakovano pa se je stvar ugodno zasukala za Ozanama. Ampère, Ozanamov osebni prijatelj, se je odpovedal novi službi in odpotoval v Afriko na znanstveno proučevanje ondodnih narodov in njih jezikov. Ker ni bilo za to stolico drugih strokovnjakov na razpolago in ker je bil za to mesto od strani kolegija profesorjev predlagan prvi Ozanam, je končno naučni minister njega definitivno potrdil v profesorski službi. Svoja čutila izraža Ozanam v pismu do Lallierja takole: Z veseljem boste z menoj vred zvedeli, da sem imenovan za stolico, ne da bi bili od mene zahtevali kako koncesijo ali rezervo. Imenovali so me takega, kakršen sem, ne da bi mi bili vsaj priporočili, da naj bom bolj previden pri svojih predavanjih; to je bilo častno zanje. —

Svobodomiselni dijaki so bili iznenadeni vsled tega imenovanja. Zato so se ob priliki hoteli nad njim maščevati. Na deski, kjer so nabiti lepaki, naznanjajoči predavanja in imena predavateljev, bilo je poleg imena Ozanam dostavljeno: Cours de littérature étrangère; te besede predavanja so prečrtali in zapisali namesto njih besede: Cours de théologie. Ozanama so njegovi dijaki - somišljeniki na to opozorili; nasmejal se je in ponavadi neodvisno in prepričevalno dovršil svoje predavanje. Preden pa se je poslovil od poslušalcev, je dejal: Gospodje, jaz nisem tako srečen, da bi bil teolog; uživam pa to srečo, da sem kristjan in kot tak čutim dolžnost, da izkušam s polnim prepričanjem vso svojo dušo, vse svoje srce, vse moči posvetiti službi resnice. To točno in preprosto izpoved vere so poslušalci povečini s ploskanjem vzeli na znanje in anonimni junaki so obmolknil.

Slabše nego Ozanamu godilo se je njegovemu tovarišu Lenormantu, profesorju zgodovine na Sor-

bonni. Bil je resen učenjak, ki je pri svojih predavanjih sicer jako dostojno govoril o pomenu krščanstva, vendar pa je skepticizem obvladoval vse njegovo naziranje. Nekoč pa se mu je v njegovih študijah hipoma zasvetila evangelijska resnica in kot poštenjak, sebi dosleden, je tudi javno označil ta spremen v svoji duši. Mudeč se v zgodovinskih študijah, pečal sem se mnogo s početki krščanstva. Dosedaj sem se na pojave krščanstva oziral le bolj prezirljivo in mimogrede. Čim bolj pa sem se vglabljal v temeljne nauke evangelija, tem bolj so se mi razodevali verodostojni. Delo je počasi, a stalno napredovalo. Čim intenzivnejši je bil moj študij, tem bolj so slabeli, izginjali moji predsodki glede religije, katerih sem se navzel iz svoje vzgoje in iz svoje okolice. Doslej hladnemu, vsiljevalo mi je krščanstvo vedno globlje spoštovanje; nisem se mogel ustavljati spoznani resnici; kristjan sem postal, in zato želim ter bom deloval na to, da se tudi drugi vnemajo za lepoto in resnico krščanstva.

Kar zašumelo je po vseučilišni avli med svobodomiselnimi profesorji in dijaki, ki so čitali to veroizpoved svojega dosedanjega somišljenika, ki so mu dali priimek le *Converti de la Sorbonne*. Predavanja njegova, ki so jih dotedaj hvalili in ukaželjni dijaki z uspehom poslušali, so bila odsedaj brez znanstvene vrednosti, zato

so profesorja motili pri predavanju in mu z raznimi škandali skoro onemogočili predavanja. — Ozanam je izkušal napraviti red med razgrajaci. Prišel je sam k predavanju kolega Lenormanta in stal poleg njega ter miren in resen gledal na razgrajace. Njegov vpliv na dijake je bil tolik, da so prenehali s kričanjem in tedaj jih opomni Ozanam, da svobode, ki se z njo ponašajo, ne smejo kratiti nikomur, ako so res pravi svobodomiselci. Dosegel je s svojim pomirljivim govorom svoj namen. Lenormant je nemoten dovršil svoje predavanje. Sedaj pa se je pokazalo, da so bili dijaki najeti od drugih, kajti ko se je zvedelo, da Lenormant zopet nemoten predava, je rektor vsed ukaza ministrstva naročil Lenormantu prenehati s predavanji, češ da ni mogoče uvesti zopet normalnih razmer na Sorbonno.

V svojem družinskem življenju je bil Ozanam tudi srečen. L. 1845. mu je žena porodila sina. Naravno neizmerno vesel Ozanam poroča o tem radostnem družinskem dogodku; naravno veselje očetovstva pravi da je zato tako neizmerno, da osladi očetu dolžnosti, ki jih ima do svojih. — Žal, da ene dolžnosti Ozanam ni poznal, da bi bil namreč z ozirom na svojo družino čuval svoje rahlo zdravje ob svojih študijah, ki se jim je vdal z nepremagljivo strastjo. — Vsled tega se je kmalu zaznal križevi pot v njegovem življenju. (Dalje.)

RAZVOJ NOVEJŠE SLOVENSKE PISAVE PA LEVČEV

Spisal dr. A. Breznik.

PRAVOPIS.

(Dalje.)

Valjavec ni z novim pravopisnim poskusom pri zapadnih pisateljih ničesar opravil. Zato si tudi Božidar Raič, ki se je prvi za Valjavcem doteknil tega vprašanja¹, ni upal priporočati te vzhodne posebnosti, dasi se je drugače vedno skliceval na svoje narečje in na staroslovenščino. Tako se je Valjavec brezuspešno sam ubijal s to pisavo², dokler se ni ogrel za Miklošičeve nazore realčni profesor Anton Lesar in po njem njegov osebni prijatelj Bleiweis. Lesar je

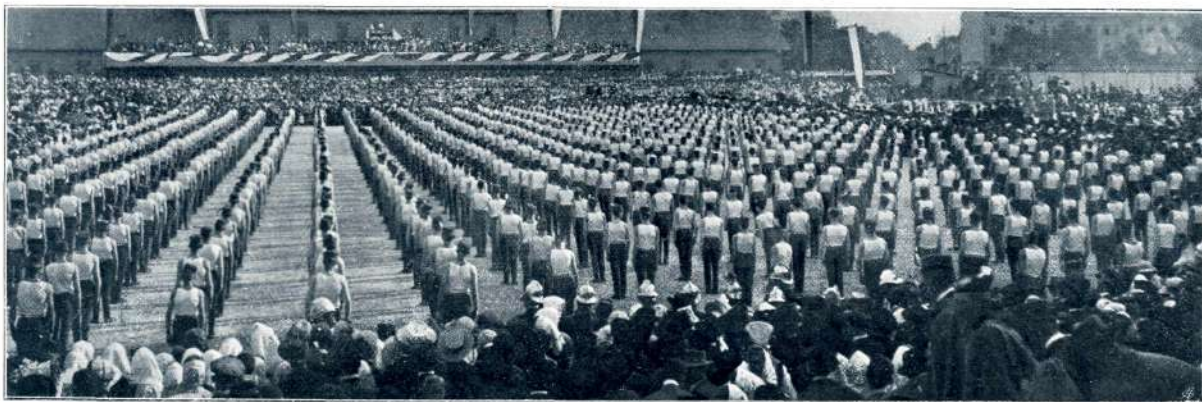
¹ V Novicah, 1856. 115, kjer je grajal pisavo: kardelo, parst, rudeč, rujav, druhal itd. ter priporočal: kerdelo, perst, erdec, erjav, derhal: »če nam«, pristavlja pri tem, »krdelo, prst mrzi«.

² n. pr. Glasn. 1859, 4. zv.: kvattni, pogrne (73) grmada, skrečš, zajtrk (166) itd.

priobčil v realnem letnem poročilu l. 1861. razpravo: Glasoslovje slovenskega jezika¹, kjer je po Miklošiču trdil, da je r samoglasnik in da se je v naši pisavi »menda le po nevednosti ali zanikernosti slovničarjev« izgubil. »V novejših časih,« pravi, »se je (te pisave) nekaj pisateljev zopet poprijelo, in želeti je, da jo oživimo.« Istega leta (1861) je pa v ljubljanskem gimnazijskem letnem poročilu Jos. Marn nasprotno na podlagi zapadnih narečij dokazoval, da r ni samoglasnik, in se je protivil taki pisavi.² Toda Bleiweis je ustregel želji svojega prijatelja in začel pisati r brez e takoj v prvi številki prihodnjega letnika Novic (1862).

¹ Jahresbericht der k. k. selbstständigen Unterrealschule in Laibach, l. 1861; citat po Marnu, Jezičnik, 1864, II. 63, 64.

² Marn, Jezičnik, I. c. 68.

SLOVENSKO-HRVAŠKI KATOLIŠKI SHOD:
NASTOP SLOVENSKIH »ORLOV«.

FRIDERIK OZANAM.

Ob stoletnici. * 13. aprila 1813, † 8. septembra 1853. — Piše Andr. Kalan.

(Dalje.)

IX.

Ako struno prenapneš, struna rada počí. — Ozanam, kakor bi slutil, da mu je odmerjen le kratek delavnik, vrgel se je z neukročeno strastjo na delo. Poleg svojih predavanj, ki se je nanje pripravljajl z velikimi trudi, je deloval Ozanam vsestranski tudi drugod kot pisatelj po raznih revijah in listih, govornik po raznih društvih in shodih, duša Vincencijevi družbi pri vseh raznih karitativnih zavodih. Zadnja leta je govoril vsak teden v znanstvenem društvu Institut catholique. Nekoč je v tem društvu pozdravil mlade akademike, rekoč: Gospodje, naši prijatelji, naši bratje vsak dan nastavljajo kot vojaki sovražnim krogam svoja srca v oddaljeni Afriki ali kot misijonarji pred palačami mandarinov. In kaj mi delamo, gospodje, v teh vročih dneh? Ali menite, da je Bog odločil nekatere, da mrejo, služeč civilizaciji in cerkvi, druge pa, da drže roke križema in da polegajo med cveticami? Gospodje znanstveniki, pisatelji, pokažimo, da bi bila taka delitev dolžnosti za nas sramotna, da bi s tem žalili Boga vsepravičnega. Pripravljani bodimo, da vztrajamo tudi mi na bojnem polju, kjer treba večkrat biti pripravljen tudi na smrt.

Tako je znal Ozanam izpodbujati na delo, sam povsod prvi. Žal, da slabotno telo ni moglo slediti živahnemu duhu. L. 1846. je nevarno oboel in sam prizna, da vsled prevelikih duševnih naporov. Nikdar, pravi, nisem tako živo čutil, kako uboga stvarca je človek, in skoro ne morem povedati, kako se čutim ponižanega, ko poizkusim s kakim lahkim delom za eno uro, pa se takoj utrudim tako, da moram zopet dolgo počivati.

Kako ubog je človek, najmanjša sapica ga podere — velikana v naših očeh. Tožilo se mu je po predavanjih, tožilo zlasti po revežih, ki jih ni mogel obiskovati; na svojem stanovanju je v nekako nadomestilo vsak dan delil ubogim od svoje mize. Zdravniki so mu določili leto dni popolnega miru. Ozanam se je premağal in jih slušal; s svojo družino je odpotoval v Italijo, kjer se mu je zdravje počasi vračalo. Potujoč po Italiji, mudil se je po raznih mestih, slovečih po dragocenih umetnih delih, ob katerih je naslajal Ozanam svojo lepote žejno dušo. Bival je dalje časa v Florenci, v Pizi, v Rimu, v Raveni, v Benetkah. V Rimu je bil takrat najpopularnejši mož papež Pij IX., ki je pravkar zasel stolico apostola Petra. Bil je tudi pri papežu v avdienci in v pismih ne more prehlaliti papeževe domače prijaznosti, ki jo je kazal njemu, ženi in hčerki. Dalje časa je bival v Umbriji, kjer je nabiral gradivo za svoje Études franciscaines. Leto oddiha mu je brzo potekalo, zdravje se mu je utrjevalo in dne 21. decembra 1847 je pričel zopet s predavanji, ki jih je pa kmalu prekinila revolucija leta 1848. — Nezadovoljnost množic je bila čutiti že dalje časa. Javne politične in gospodarske razmere v Evropi so bile nezdrave. Vladajoči krogi so se malo menili za ljudstvo, ki je, brez pravic, v obupnih gmotnih razmerah rado nastavljalo ušesa ljudem hujskačem proti javnemu redu. Ozanam, po Vincencijevi družbi vedno v stiki s trpečim ljudstvom, je spoznal nevarnost, ki preti množicam, lačnim kruha in pravice, in opozarjal je vodilne kroge na nezdrave socialne razmere. Od-križajmo se svojih predsodkov — pisal je Ozanam

v katoliškem dnevniku — pozabimo na svojo prošlost in obrnimo se k demokraciji, k ljudstvu, ki nas ne pozna. Iščimo z njim stika z govori in dejanji. Podpirajmo ga ne samo z miloščino, ki jo je dolžan deliti vsakdo, ampak trudimo se tudi zato, da se izpremeni in uredi javno življenje, da se ljudstvo oprosti suženjskih spon, da ne pade v žrelo izpodkopovalcem temeljev javnega reda. Ponižajmo se med barbare in stopajmo za Pijem IX.

Ozanamov članek je razburil mnoge katoliške kroge, ker se jim je zdelo, da Ozanam oznanja skupno delo s komunisti. Zato je v drugem članku pojasnil svoje misli. Ločiti se iz Bizanca in prestopiti k barbarom — piše Ozanam — to se pravi ostaviti polje državnikov in kraljev, ki služijo samo svojim egoističnim koristim, ki so sklepali mir 1.1815., oni Talleyrandi, Metternichi, in oprijeti se koristi narodnih in ljudskih. Iti med ljudstvo, to se pravi po zgledu Pija IX. delati za ljudstvo, ki ima velike potrebe, a malo pravic, ki opravičeno zahteva svoj delež v javnem življenju, garancij za svoje delo in varstva v svoji bedi. Pustimo drugim, da prirejajo reformne bankete, mi pa pojdemo med ljudi, ki sedaj slede voditeljem-sleparjem, ker boljših ne poznajo in ne najdejo. Kdor s temi nameni hoče med ljudstvo, tak ne dela pod enim klobukom z Mazzinijem, Ochsenbeinom in Heinejem, tak se trudi za korist in rešitev množic naroda po mestih in na deželi; tak gre med barbare, ki pa niso to po svoji krivdi, da jih reši barbarstva, da jih prenovi v dobre državljane in kristjane, da se duševno dvignejo, oproščeni suženjskih spon, da postanejo vredni in sposobni za svobodo otrok božjih.

Tako jasno je označil Ozanam dejanski položaj tedanjih javnih razmer in dolžnosti, ki so jih imeli vodilni krogi. Ta članek je pisal Ozanam 22. februarja in že 24. istega meseca je buknila v Parizu revolucija, ki je izpodnesla prestol kralju Louis-Filipu in oklicala republiko.

Kako načelno jase in v razmere vživiljen je bil Ozanam glede premembe vladne oblike, pričajo nastopne njegove besede: Jaz ne zanikam, ne zavračam nobene kombinacije glede oblike vlade. Vse so mi le različna sredstva, da se z njimi osrečujejo inboljšajo ljudje. Jaz verujem v avtoriteto kot sredstvo, v svobodo kot sredstvo, v ljubezen kot namen. Dvojna vrsta vladanja sledi dvojnemu, načelno si nasprotujočemu principu:

Vlada je lahko iz- in zlorabljanje vseh v korist enega, to je monarhija Neronova, monarhija, ki jo odklanjam. — Vlada je pa lahko tudi žrtvovanje enega v splošno korist, to je monarhija Ludovika Svetega, in za tako se jaz ogrevam.

Oblika vlade je zopet lahko taka, da se iz- in zlorablja množice v korist kake klike, to je republika — strahovlada; ta je prokletstvo za narode. — Je pa tudi te vrste vlada mogoča, da se žrtvuje vsakdo za blagor vseh, to je krščanska republika prvotne cerkve v Jeruzalemu. To bo morda tudi vlada poslednjih dni, najvišje, kamor se more povzpeti človeštvo. Opozicija je stvar koristna in hvalevredna, ne pa upor. Aktivna pokorščina, pasivna resistenca, les Prisons de Silvio Pellico et non les Paroles d'un croyant. — S tem je označil Ozanam stališče, ki naj bi bilo dobromislečim vodilo za nove razmere. Bati se je bilo namreč, da bodo tudi dobromisleči monarhisti vsled izpremembe vlade vztrajali na svojem stališču in da bodo iz načelnih ozirov v nemarno gledali, kako se bo narod vedno bolj oddaljeval od prave poti in hitel nepremišljeno v novo suženjstvo.

Ozanam pa je spričo revolucije tudi takoj opozoril na vzroke, ki so jo rodili. — Vprašanje — piše — ki bega svet okrog nas, ni osebno vprašanje in tudi ne vprašanje glede oblike vlade, marveč to je socialno vprašanje. To je borba ljudi, ki nič nimajo, z ljudmi, ki imajo preveč; opulenca in beda sta trčili skupaj in udarec je tak, da se nam pod nogami stresa zemlja. Nas katolikov dolžnost je, da vstopimo med sovražna tabora, da po nas doseže ljubezen to, česar pravica sama ne more. — Kaj naj store množice brez dela, brez kredita, brez kruha in brez upanja? — Tu ne pomaga sama miloščina, tu treba političnega, gospodarskega dela, tu treba, da stopimo na volilno torišče, da oddamo svoje glasove republikanskim kandidatom, ki izpovedajo našo vero in ki nam dajo resnega poročstva za naše svoboščine. Potom zakonodaje treba hiteti ljudstvu na pomoč.

V tem zmislu je Ozanam deloval tudi pri svojih predavanjih, kjer je svojim akademikom z opravičenim ponosom rekel, da nima vzroka tudi ob teh izpremenjenih javnih razmerah nobene svoje besede umakniti, kar jih je na svoji stolici izpregovoril vseh šest let. Vi me poznate, da sem se vsekdar vnel za svobodo, za legitimne pridobitve ljudstva, za reforme, ki človeka duševno dvigajo, za dogme ravnopravnosti in bratstva, ki so le udejstvovanje evangelija v javnem življenju. Po njegovem posredovanju se je osnovala stranka, *Partie de la confiance*, ki je izdajala list *Ere nouvelle*, ki je pri njem mnogo deloval tudi Ozanam. — Da je imela Francoska mnogo katoliških mož tako jasnih načel, tako živega zmisla za ljudske potrebe, kakor je bil Ozanam, bi bila zgodovina francoska zadnjih petdeset let popolno drugačna. V Ozanamovih zbranih delih najdemo v

seriji člankov temeljito filozofično in zgodovinsko razpravo o početkih socializma. Važno se mi zdi, da to posebej omenjam, ker nam ta razprava kaže, da se je Ozanam že l. 1848. temeljito bavil s perečim socialnim vprašanjem in da ga smemo opravičeno prištevati prvim krščansko-socialnim boriteljem.

Po revolucijski nevihti junija meseca l. 1848. piše Ozanam v opravičenje svojih socialnih študij: Uместno se mi zdi pokazati, da lahko delujemo za stvar proletarcev, da se posvečujemo delu za trpeče delavske vrste, da se borimo proti pavperizmu, ne da bi bili solidarni z nauki, ki so dvignili vihar v juniju in ki je ostavil za seboj oblake, ki še sedaj pogubonosni vise nad našimi glavami. — Tem pogubljivim socialističnim naukom stavi Ozanam nasproti evangelijsko in delovanje Cerkve in podaja trdne temelje za socialno vedo. Filozof Ozanam dokazuje, da so se od Platona pa do Mun-cerja in Ivana de Leydena vse socialne teorije pokazale le kot utopije in zavajale ljudi v nered in nasilstvo; zgodovinar pa pojasnjuje, kaj vse je storila Cerkev v prilog lastnine, za organizacijo dela, za medsebojno uravnavanje razmer med imetniki in delavci na dvojnem temelju krščanske pravičnosti in ljubezni, kot bogoslovec pa, če ga smemo tako imenovati, izvaja kot posledico nastopno načelo: V krščanski družbi so interesi nebes z onimi tega sveta zvezani s tako trdnim vozlom, da niso nikdar presekali vozla teh dogem, ne da bi ne bili pretresli temeljev naših družabnih ustanov. Dogma o padcu človekovem in o njegovem odrešenju po žrtvi in trpljenju, dogma o posmrtnem življenju, ki je sankcija in izpopolnjenje življenja na tem svetu in ki nas izpodbuja na delo in obenem naslaja z upanjem, to je dvojni ključ, ki nam odpira vrata v skrivnostni hram teh velikih problemov. Da razrešimo socialni problem, treba predvsem krščanstva, ki je vsekdar odločno zavračalo socialistične zmote in strasti egoizma. Krščanstvo edino je zmožno uresničiti ideal bratstva, ne da bi žrtvovalo svobodo, ono je zmožno privedi človeka do najvišje časne sreče, ne da bi mu odvzelo oni sveti dar resignacije, ki je najprimernejše zdravilo za trpljenje in odločilna beseda časnega življenja, ki preneha s smrtjo.

Za proučevanje socialnega problema pa ni toliko knjiga in politična tribuna, kolikor praktični poizkusi; treba predvsem, da pohajaš v družine delavčeve, da se vsedeš k njegovi postelji, mizi, k peči, da poizkusiš, kako revež počiva, je, koliko užije mraza, da mu od bliže pogledaš v njegovo često obupano srce in v njegovo razburjeno dušo. Kadar tako proučuješ reveža na njegovem

domu, v šoli, v bolnici, v delavnici, po mestih in po deželi, ako ti je znan ves njegov položaj, tedaj šele, ako si tudi teoretično dobro verziran, lahko pričneš z delom na tem polju.

Ozanam je sprejel novo obliko vlade ne kot nujnost, ki se ji niso mogli ubraniti, marveč kot korak na boljše. Zato je v svojem listu izpodbujal duhovne in katoliške svetovnjake, naj računajo z novimi vladnimi razmerami, naj hite na delo, naj se za blagor ljudstva sestanejo ob vznožju drevesa svobode. Njemu ni bilo za obliko vlade, bilo mu je za svobodo Cerkve in za blagor ljudstva. V zgodovini je gledal Ozanam, kako so se razni avtokrati trudili pridobiti si Cerkev v svoje namene, da jo zaslužijo. Bili so — piše — cesarji na vzhodu, ki bi radi napravili iz Cerkve patriarhat, ki bi bil podložen njih samodržstvu; bili so barbari, ko so jo silili, da se jim pridruži, da se jim tem lažje posreči ropanje po rimskem cesarstvu; bili so fevdalni grands seigneurs, ki so jo hoteli vkovati v železo, bili so kralji, ki so Cerkev vabili, da pošlje svoje zastopnike v parlament, ki je bil igrača v njih rokah. In moderni predstavitelji konstitucionalnih vlad dovoljujejo Cerкви milostno kak sedež v visoki zbornici, a so takoj razburjeni, ako se tesno ne vda mehanizmu njih uprave. Toda Cerkev se je vedno branila in ni marala biti ne cesarska, ne barbarska, ne fevdalna, ne kraljeva, ne liberalna, ker je Cerkev več nego vse to, ker je cerkev katoliška. Zaman so jo vabili v svoje zanke, zaman jo mamili s svojim zlatom in bliščem. Nevesta božja je vsekdar odklanjala tako sebe nevredno poroko. Žal, da Ozanam v vrstah odličnih katoliških voditeljev ni našel za svoje ideje onega umevanja, ki si ga je želel v korist dobri stvari. Prišel je v nasprotje z Lacordairejem, ki je bil mnenja, da je Ozanam predrzen in da gre predaleč v svojih nazorih glede pomena demokracije, posebno so mu pa ugovarjali voditelji katoliškega lista »Univers«, ki se je zapletel v polemiko z Ozanamovim listom *Œre nouvelle*, ki so jo njegovi nasprotniki imenovali *Erreur nouvelle*. Ker je bil Ozanam drugod preveč zaposlen, ni mogel zabraniti, da so se vkradli v njegov list članki, ki se z njimi ni strinjal, a je vendar pred katoliško javnostjo nosil odgovornost. Zato je sklenil s svojimi ožjimi tovariši ustaviti izdajanje tega lista. Ozanam je to naznanil v zadnji številki 9. aprila 1849, rekoč: »Mi opustimo list, ne da bi se bali napadov, ne da bi bil tudi nas obvladal skepticizem, ki se tako bohotno razrašča tudi v katoliških krogih, ne da bi nam to svetovala cerkvena oblast, ki nas je vedno potrjevala na naši poti; mi prenehamo z

listom, ki ni zanj splošnega umevanja v naših vrstah in ker nam zato manjka naročnikov, ki bi vzdrževali drago podjetje. S tem pa ne umaknemo tudi svojih načel ter ostanemo vedno v tej veri, da treba katoličanom prilagoditi se vsem javnim razmeram in truditi se za svobodo Cerkve in blagor ljudstva. — Za nami je viharna doba, ki nam pa je donesla zlatih nauk. Morda bomo poraženi, a ni nam žal, da smo v borbi nastopili. Mnogo smo se naučili. Predvsem smo se navadili braniti svoje prepričanje, ne da bi sovražili svoje nasprotnike, naučili smo se ljubiti tudi one, ki drugače mislijo kakor mi, spoznali, da je dobrih kristjanov na vseh poljih in da tudi dandanes služijo Bogu, kakor vedno. Ne tožimo o slabih časih, tožimo rajši sebe. Bodimo manj bojazljivi, bodimo pa bolj plemeniti.»

Tako se je Ozanam umeknil z viharnega političnega torišča v zavesti, da je storil svojo dolžnost po najboljšem svojem prepričanju, da je zasejal med narod seme zdravih načel, ki ob svojem času gotovo bujno požene, oznanjujoč veselo krščansko pomlad.

V raznih pismih iz te dobe pojasnjuje Ozanam svoje delovanje v javnosti, ki ni našlo priznanja pri enem delu katoličanov. L'Univers in njegov voditelj Louis Veuillot je bil njegov nevaren nasprotnik. Oba polna svetega ognja za obrambo verske svobode, edina v načelih sta glede taktike hodila vsak svojo pot. Ozanam se je držal Platonovega načela, da so krotki močni in Gospodovih besedi, da bodo krotki zemljo posedli in si v tolažilo dejal, da je najslajši zanj spomin, da ni nikoli v svojem življenju nikogar namenoma osebno razžalil, dasi je vsekdar z vso odločnostjo branil resnico. V svojem poročilu, objavljenem v listu »Correspondant«, o pesmih Franchevillejevih omenja Ozanam dveh vrst pisateljev, ki so v onih dneh hoteli služiti Bogu s peresom. Prvi se sklicujejo na de Maistre-a, ki ga pa pretiravajo in potvarjajo; ti iščejo drznih paradoksizmov in dvomljivih tez in z njimi napadajo nasprotnika. Ti predstavljajo ljudem resnico ne od vabljive, pač pa od odbijajoče strani in nimajo namena, da bi privabili neverca, pač pa, da razburjajo strasti vernikov. Druge vrste pisatelji izkušajo poiskati v človeškem srcu vse one skrite nitke, ki bi je mogle zopet prikleniti h krščanstvu, ki bi vzbudile v njem ljubezen do resničnega, dobrega in lepega in ki bi mu tako pokazale razodeto resnico, ideal, ki po njem hrepeni vsaka duša; duhove, ki so se izgubili, izkušajo vrniti nazaj in pomnožiti vrste katoličanov. Priznam, da se jaz pridružujem zadnji vrsti, in hvalim pesnika, da si je tudi to pot izbral.

Dostavlja pa Ozanam, da so tudi prve vrste pisatelji gotovo delali po svojem najboljšem prepričanju in da on nima nobenega vzroka, kakorkoli obtoževati njih vrsto.

To poročilo Ozanamovo pa je vzbudilo hud odpor pri L'Universu. Louis Veuillot se je čutil zadetega; imel je pravico braniti se, a šel je predač, ko je pričel z osebno polemiko proti Ozanamu; pretvarjal je Ozanamove plemenite namene, očital mu je, da pomežikuje z nasprotniki, da nima poguma, jim v obraz povedati polne resnice, da nasprotnikom preveč popušča ter s tem kompromitira dobro stvar. — Ozanam je bil s tem napadom zadet v svojo dušo, tembolj ker je dobil iz Lyona od Dufieuxa poročilo, kako žalost in razburjenje je povzročil ta napad pri njegovih prijateljih. Ozanam je bil svoji časti in vesti dolžen, da je odgovoril. Ta odgovor je jasen, prizanesljiv, a odločen in ponosit; vidi se mu pa, kakor da bi mu kapljala kri iz ranjenega srca.

Ozanam piše imenovanemu prijatelju v Lyon: Nikdar si nisem lastil kakega odličnega mesta med našimi prvoboritelji. Skromen kakor prostak sem posvečeval svoje življenje službi vede kakor delavec, ki ga je Gospod ob enajsti uri samo vsled svoje ljubezni poslal na delo v svoj vinograd. Kot tak upam, da sem dobro izpolnil svoje dneve; zbral sem okrog sebe lepo število navdušenih mladih ljudi, razjasnil in ustalil sem pred svojimi poslušalci načela krščanske vede ter jih privadil spoštovati, česar prej niso poznali, kar so prej zaničevali: Cerkev in papeža. Zbral sem svoja predavanja v knjige in vse moje želje so izpolnjene, ako je kaka blodeča duša našla v mojih spisih razlog, da se je odpovedala svojim predsodkom, si pojasnila svoje zmote in se z milostjo od Boga povrnila v naročje katoliški resnici. Zato sem deloval deset let in zato nisem iskal nobene odlike, pa sem si tudi svest, da se nisem nikoli niti najmanje izneveril svojim načelom. Nerazumljivo se mi zato zdi, da se prijatelji moji, ki poznate moj razvoj in moje življenje od mladosti, razburjate ter dobivate dvome o mojem iskrenem prepričanju in to samo raditega, ker me je napal brezimni pisatelj, lajik brez avtoritete, brez poslanstva, ter mi očital, da izdajam sveto stvar. Neprijetno mi je, ker me s tem silite, da se moram sam javno braniti. Ali bi bil pri svojih sedemintridesetih letih slaboten, kakor sem, vzdrževal toliko trudov, ko bi me ne bilo podpiralo upanje, hrepenenje služiti krščanstvu? Ali nisem sam stal na braniku, ko so nasprotniki napadali pri predavanju tovariša Lenormenta in l. 1848. ob revoluciji pri svojih predavanjih? Ako sem dosegel kaj

uspehov s predavanjem na Sorbonni, dosegel sem to z delom, ne pa s ponižujočimi me koncesijami, o katerih govore, da sem se prodajal našim nasprotnikom... Ako ste čitali moje zadnje delo: *La civilisation chrétienne chez les Francs*, ki ga je obdarila akademija, ste se lahko prepričali, kako presojam odlične zgodovinarje, kako jih obsojam v vseh točkah, kjer so v nasprotju s katoliško resnico... Ako sem hvalil Ballancha in Chateaubrianda, nisem hvalil nju napak, hvalil sem pa nju zadnja leta, ki sta jih oba preživela kot vzorna praktična katolika. S tem, da sem pohvalil Ballancha, ki je imel zmotno misel o posmrtnih kaznih, pa jo je preklical, pač ne zaslužim očitanja, da ne verujem v posmrtno kazni. To po pri-

liki je odgovoril Ozanam svojim prijateljem v Lyon, sicer pa javno ni odgovarjal, temmanj, ker je dobil sijajno zadostilo s tem, da je par mesecev pozneje pariški nadškof Sibour obsodil pisavo lista »L'Univers«. Ozanam je duševno junaško prenesel to bridkost, a zdravju njegovemu sta delo in trpljenje zadnjih let opasno škodovala, da je moral po zdravnikovem nasvetu zopet spreči za nekaj mesecev. — In zopet ga je srce vleklo v solčno Italijo; zaželela mu je duša po omamno-lepi Umbriji, po prijaznem Asisu in po asiškem svetniku Frančišku. Ta obisk je rodil knjigo: *Poètes franciscains de l'Italie au XIII. siècle* in pozneje Fio-retti, ki so najpopularnejše delo Ozanamovo.

(Dalje.)

ŠKRJANČKI.

Zgodba slovenskega študenta. — Spisal Alojzij Remec.

(Dalje.)

III.

Zbogom, domovina!

Poznal sem te na vseh koncih in krajih predobro, prešeren sem postal ob tvojih dobrotah, zazdela si se mi tako vsakdanja, tako filistrska, tako pusta. Naveličal sem se kanclije, preobjedel domačih blagrov in klic Štefana Pokorna, ki mi ga je napisal na razglednico, na kateri se je bleščalo vseučilišče: — Pridi! Alma mater te čaka! — me je vzbudil iz nezadovoljnosti in dolgočasje, da sem že drugi dan brez pomislov, brez predsodkov stlačil svoje stvari v kovčeg in ušel z juga na sever.

Ko sem na graški postaji mrzlega pomladnega jutra stopil iz vlaka, mi je že tresel Štefan desnico: »Zdrava, duša domača! Glej, iz oči ti sije domovina, s pelerine puhti še njen vzduh, v tvojem glasu je še njen odmev! Kaj pravijo tam doli?»

»Tam doli molčijo. Zato sem šel, da slišim, kaj pravite tu...«

»Tu ne pravimo nič... Samo idealni smo, dokler se ne unesemo.«

Solnce je sijalo na vzhodu, nebo za zelenim gričem sredi mesta, vrhu katerega je sivel grad, je gorelo v jutranjem ognju, tramvaj je veselo zvonil po ravni ulici in me nesel v novo življenje.

»Kam?» sem vprašal Štefana.

»K meni na stanovanje... Porazgovoriva se, potem pojdeva iskat stanovanje zate.«

Ko sem sedel v Štefanovi sobi na mehkem fotelju, ko je prijatelj z vso veličastnostjo, roke

v žepih, stopal z dolgimi koraki po preprogi, ki je šla čez parket od enega konca do drugega, ko je zabrnel na marmornati plošči umivalnika samovar in pritrjevalno golčal med Štefanove besede, s katerimi me je pozdravljal v svojem elegantnem stanu v tujini, tedaj sem nenadoma vprašal: »Štefan, kje je slovenski študent, ki sanja v zadehli revni sobici, ki umira od jetike med knjigami, ki sam ne ve, kaj bi od mizerije in sentimentalnosti? Kje je študent, ki pije cele noči in se vlači kakor megla skozi svoje žalostne dni?«

»Ni ga... V preteklost ga pojdi iskat v solzave romane in med besedovanje ljudi, ki študenta še niso videli v njegovi gloriiji!«

Tako se mi je smejal na ves glas.

Jaz pa nisem vedel, kaj bi. Mehko, toplo mi je postalo v duši. S pisalne mize se je smehljala Karlina slika, pozdrav in spomin iz domovine, v dveh visokih vazah ob njej so mi vele rože pričale o zadnjem slovesu, tam na levi so v strogem redu molčale knjige na stelaži, samo ena je ležala na mizi odprta in pričala, vsa podčrtana in popisana z opombami, da Štefan študira.

»Ko spoznaš naše fante, ko te sprejmemo v naš slaven klub, ki nosi ime »Narobe«, ko se vživiš v naše življenje, tedaj boš videl, da spada študent, kakor ga človek pozna iz knjig, že v sivo preteklost. Zdaj je vstal nov rod med nami. Kakor z verigo smo sklenjeni, ki je ne pretrga nobena moč. Le tisti se cmeri in zaleze boževkam, ki

cala s'arresta a vellicare il piano
e si rimpena lontano
— E gloria sia!
Non canterò l'elegia!

Paolo Buzzzi, eden najmarkantnejših učencev futuristične družbe — morda tudi najbolj talentiran — proslavlja novo šolo v svoji himni na novo poezijo (Inno alla poesia nuova). Začne v prav svetopisemskem slogu:

Prima di te, uomo, furono le ombre,¹
prima di te le ombre navigarono le onde...

Tudi on je delal pesmi o ljubljenih devotkah in o pokopališčih. Poezija je bila zanj okušati sladke anemične strupe svoje duše po dolgih napisih na nagrobnikih ob vonju vijolic in ob spominu na nežne lase, zaprte v grobovih, ki so dajali očem solzâ in mislim lahkih rim. Okusil pa je lepoto brezrimne proste futuristične šole.

pada, se vstavlja in zbada planjavo
ter se znova vzpne v daljavi
— In slava ji!
Ne bom pel elegije!

¹ Preden si bil ti, človek, so bile sence
preden si bil ti, so se sence vozile po valovih.

Futuristično pesništvo je predrzno v mislih, v slogu in obliki. Sila in pogum sta mu parola. Boj je njegov veksil. (Konec prih.)

Non temere le troppo veementi parole,¹
i soffi che sanno di sale, di tossico e lava.
Siamo sulla terra
dei mari, dei basilischi
e dei vulcani.
Non movi un cubito che tu non urti
con un buffone
rettile
vigliacco
che ti buffa fuliggine spenta sul viso.
Questa poesia è figlia del vento dell'Alpi
è bianca di neve, azzurra di cielo, è rossa di
sangue di sole.

¹ Ne boj se silnih besed
in sap, ki diše po soli, strupu in lavi!
Smo na zemlji
morjâ, baziliskov,
vulkanov.
Ne ganeš komolca, ne da bi zadel
ob šaljivca,
plazivca,
strašljivca,
ki ti puha ugašene saje v obraz,
Ta poezija je hči planinskega vetra,
je snežnobela, nebesnomodra in rdeča
ko solnčna kri.

FRIDERIK OZANAM.

Ob stoletnici. * 13. aprila 1813, † 8. septembra 1853. — Piše Andr. Kalan.

(Konec.)

Pesniško nadahnjena narava Ozanamova, čiste ljubezni žejno njegovo srce se je kopalo v radostih in uživanju, ko je bival v Asizu in si oživiljal svojo dušo ob spominu na Franciška iz Asiza, tega giganta v skromnosti, čigar srce je bilo kakor ljubezni razlito olje, čigar volja je bila neomajna in trda kakor skala, ki je na njej počival utrujen od zatajevanja in dela. — Preživel sem — piše — v starodavnem Asizu dan, žal, prekratek zame. Našel sem tu spomin na svetnika, tako živ, kakor da je včeraj umrl, kakor da se čujejo še iz daljave glasovi umirajočega, ki je blagoslavljal svojo domovino z besedami, ki se še vedno svetijo nad velikimi vrati mesta. Vse te spomine je objavil Ozanam v svojih dveh spisih: Poètes franciscains de l'Italie au XIII. siècle in Fioretti. V teh delih so se našli sorodni duhovi. Pesnik in ljubitelj narave, se je Ozanam naslajal ob poeziji Franciškovi, poln ljubezni do

vsega trpečega, je občudoval svetnika, ki je obožaval Gospoda Jezusa v osebi ubogih, ki si je volil uboštvo za svojo zaročenko in gospo. Ogrevale se je ob pesmih, ki jih je prepeval Jakopone da Todî, mož, ki je moral iz samostana v ječo, a se je dvignil iz ječe na oltarje. Njegova Stabat Mater je še vedno izmed najlepših pesmi, kar jih premore katoliška liturgija.¹ V teh dneh, ko si je Ozanam ogreval svojo dušo z žarki velikega svetnika Asiškega, mu je dozoreval načrt za njegovo delo, ki mu je posvečeval vse svoje življenje. Želel je napisati kulturno zgodovino od 5. do

¹ La liturgie catholique — pravi Ozanam — n'a rien de plus touchant que cette complainte si triste dont les strophes monotones tombent comme des larmes; si douce qu'on y reconnaît bien une douleur toute divine et consolée par les anges; si simple enfin dans son latin populaire que les femmes et les enfants en comprennent la moitié par les mots, l'autre moitié par le chant et par le coeur.

11. veka. V uvodu bi pokazal — pravi — duševno stanje ljudi ob pričetku krščanstva; kako dedščino je prejela Cerkev od starodavnosti in kako jo je zbrala; sledil bi opis o početkih krščanske umetnosti in vednosti od dobe katakomb in prvih cerkvenih očetov. Sledili bi Boecij, Izidor, Beda, Bonifacij, Karol Veliki. Orisal bi, kaj vse se je zgodilo na Angleškem za Alfreda, na Nemškem za Otona; prišel bi do časov Gregorja VII. in do križarskih vojsk. Obdelal bi troje najslavnejših stoletij srednjega veka; mudil bi se pri Anzelm, Bernardu, Petru Lombardu, Albertu Velikem, pri Akvinatu in Bonaventuri; proučeval bi zakonodajalce cerkvene in svetne: Gregorja VII., Aleksandra III., Inocenca III. in IV., Friderika II., Ludovika Svetega, Alfonza X., vse spore Cerkve in vladarjev, zgodovinarje, pisatelje kronik, vseučilišča, narodno in umetno pesem, pesniške tradicije posameznih narodov, ki so se iz njih porodila narodna slovstva. Priča bi bil, kako so se rodili moderni jeziki, in delo svoje bi končal z opisom pomena knjige *Divina commedia*, ki je najmonumentalnejše delo te dobe. To bi bilo velikansko delo — pravi životopisec Ozanamov Baunard — kakor katedrala, ki bi ji bil peti vek pročelje ob straneh s stolpoma Germanov in Frankov, odtod bi šli skoz dolgo ladjo — šest vekov — odkoder bi prišli v svetišče, kjer Kristus, zmagovalec nad barbari, kraljuje in zmagoslavje obhaja sredi svojih namestnikov, junakov, učencev, svetnikov, pesnikov, ki ga molijo na oltarju na njegovem prestolu, kakor to vidimo v *Disputi najsvetejšega zakramenta*, ki bi bil sklepni kamen te veličastne zgradbe.

Poln navdušenja je bil Ozanam ob zasnovi tega velikega dela, ki je zanj imel pripravljenega in deloma že objavljenega mnogo gradiva in ga je leto za letom nabiral pri svojih predavanjih. Čutil pa je, da bo ob svojem rahlem zdravju le težko dovršil to delo; v tem zmislu je akademikom, govoreč o svojih načrtih, dejal: »Ne vem, je li mi bo mogoče v družbi z vami dovršiti to delo? Morda tudi meni, kakor mnogim drugim, ne bo usojeno, priti v obljubljeni deželo mojih želja in mojih načrtov. Gotovo pa me oživlja zavest, da sem jo vsaj oddaleč pozdravljal. Vendar bodi kakorkoli, prepričan sem, da nisem tratil časa, ako sem v vas vzbujal vero v napredek po krščanstvu, ako sem ob hudih dnevih pomlajal upanje v vaših dušah, ki je potrebno, da vodi umetniku pero ali čopič, ki je potrebno mlademu očetu, ko si ustanavlja družino. Sejali bomo in prepustili Bogu, da odloči usodo vsejanemu semenu. Morda je moj načrt drzen, vendar če ga jaz ne izvršim,

ga boste vi nadaljevali. Jaz se staram med vami, a upam, da si bom ob ugašajočem ognju mladosti ogreval mladost svojega srca ob ognju vaših mladinskih let.«

In ko je poročal prijatelju Lallierju o teh svojih velikih načrtih, je dostavil: »Glej, take stvari snuje človek, ki se je pred dvema letoma komaj ubranil smrti, ki tudi še sedaj ne more ničesar posoditi od svojega zdravja in ki je poln neodločnosti in slabosti.«

Žal, da ga te slutnje niso varale. Duh je Ozanamu vzplapolal v čudovitem sijaju, pa je bil pojemajoč, ker mu slabotno telo ni več dajalo potrebnega goriva. Moral je prenehati z znanstvenim delom. A srce njegovo je bilo še kakor žerjavica, ki je še dalje tlelo in ogrevalo svojo okolico. Posebno se je vnelo za uboge. L. 1851. se je zadnjikrat udeležil shoda zastopnikov Vincencijevih konferencij v Parizu. Bilo jih je zastopanih 247. Nekaj mesecev pozneje je v Florenci Vincencijevim bratom pri seji poročal o napredku družbe. »Osem nas je bilo l. 1833.« — je dejal — »sedaj nas je samo v Parizu dva tisoč, ki obiskujemo pet tisoč družin z dvajset tisoč družinskimi člani, skoro približno četrti del vseh revežev, ki živijo med zidovi tega velikega mesta. In podobno je razširjena družba po vsem svetu. Tako je Bog prevzel naše skromno delo za svoje in ga napolnil s svojim božanstvenim blagoslovom.« —

Iščočemu zdravja po Italiji, so mu bili ubogi vedno v mislih. Bolelo ga je, da v Sieni, kjer je bilo toliko akademikov, ni bilo Vincencijeve konference. Pisal je zato direktorju zavoda akademičnih plemenitašev in vseučiliščnemu profesorju O. Pandoli, svojemu prijatelju: »Često sva govorila, kako so slabi, kako malo delujejo plemenitaši, tudi katoliki na Francoskem in v Italiji. Moje prepričanje je, da so zato taki, ker jim manjka neke bistvene stvari pri njihovi vzgoji; ne navažajo jih namreč, da bi spoznali, kaj ljudje trpe na svetu, da bi se priučili trpljenju, ki jih prejalislej tudi same zadene. Trpljenje, zatajevanje, pomanjkanje. Treba je, da ti mladi vitezi zvedo, kaj je lakota, žeja, kaj je pomanjkanje vsakdanjega kruha. Treba je, da poznajo reveže, bolnike, nedolžne otročiče, iztezajoče ročice po kruhu, pa nikogar ni, da bi jim ga dal. Treba je, da jih vidijo in vzljubijo. Ako jim ob tem pogledu ne bo srce vztrepetalo sočutja, tedaj je ta rod izgubljen. Toda nikdar ni misliti, da je mlada duša krščanska mrtva, ni mrtva, ona le spi...«

Zato je bil Ozanam sam z ubogimi vedno prijazen. Ako so prišli k njemu, ni jim bilo treba čakati, takoj jih je povabil v sobo, kakor odlične

goste, ki so k njemu zahajali. Največje veselje mu je bilo obiskovati reveže ob novem letu in otrokom ob tej priliki deliti darove. Lacordaire nam pripoveduje v svojih spominih na Ozanama, da je Ozanam rekel svoji ženi, v kako veliki bedi se nahaja družina, ki je bila primorana vsled bolezni zastaviti svojo poročno hišno opravo, zadnji ostanek nekdanjega blagostanja, ter dostavil, da bi ji rad za novo leto rešil to opravo iz zastavnice. Žena mu je dejala, da tega pač lahko ne zmore. Ozanam ni več silil, a ko se je vrnil zvečer domov, je bil zelo potr. Žalosten je gledal na lepe igrače, ki se je igrala z njimi njegova hčerka, in tudi slaščic ni maral vzeti, ki mu jih je ponujalo nedolžno dekle. Ko žena to opazi, takoj reče Ozanamu, da naj vendarle pomaga ubogi družini. Ozanam vesel takoj odide in še isti večer so ubogi zopet počivali na svojih posteljah, on pa se je ves večer neizmerno vesel igral s svojim otrokom.

Sploh je bilo Ozanamovo zasebno življenje zelo zanimivo. Vsako jutro je najprej pol ure čital sveto pismo, najrajši evangelije, in sicer v grškem tekstu. Navadno je šel vsak dan k sveti maši in je bil pogosto tudi pri sv. obhajilu; pri mizi Gospodovi se je krepil za borbe življenja. Ko bi vsi ljudje svojo zvestobo odpovedali Kristu, prejemam jaz v sveti evharistiji tako silo prepričanja in zavednosti, da bom z veseljem objel križ in se ustavljal neveri nezvestih Gospodu. Zatem je bil ves dan posvečen študiju; izprehod je porabil vselej, da je obenem obiskoval reveže. Veselega obraza je prišel k njim, sedel je mednje in se podomače z njimi razgovarjal o njih težavah. Srečni in oveseljeni so ga pozdravljali in se mu zahvaljevali, ko je odhajal.

Ko so se l. 1852. začela predavanja na Sorbonni, je bil Ozanam že zelo oslabel; bolezen na pljučih mu je razjedala življenje. Kljubtemu pa je hotel pričeti s predavanji. Ker ni mogel več peš, si je naročil voz in ob veliki pozornosti in splošnem navdušenju dovršil svoje predavanje, a čutil se je tako slabega, da je smehljal svojim akademikom dejal, da je bilo to predavanje za slovo. — In res, ni ga več videla Sorbonna. — *Pendent opera interrupta!* To je bila usoda Ozanamova zadnje leto njegovega življenja. Poizkušal je še s pisanjem, a padalo mu je pero iz utrujene roke... Težko, a vdano se je sprijaznil z mislijo, da je naloga njegovega življenja dokončana. Bolezen je prenašal junaško. V solnčni Italiji

je iskal polajšave svoji bolezni. Povsod ga je spremljala žena Amalijsa s hčerko. — Bog mi je poslal križ — je pisal Ozanam prijatelju v Pariz — a dal mi je le drobec križa, umetno odet v krasen relikviarij; v križu najdem polno tolažbe in utehe. Seboj imam svojo Amalijsa, ki mi lajša bol z angelsko nežnostjo. Imam izvrstnega svečenika, ki po očetovsko skrbi zame, imam novih prijateljev, ki me bodrijo, in upam, da stari doma tudi niso pozabili name. — Ako so te vrstice zadnje, ki jih pišem, naj bodo slavospev Bogu vsedobremu. Veliki šmaren je v Antignanu, kjer je bival, izrazil željo, da bi šel v cerkev. Ko so mu hoteli oskrbeti voz, se je zahvalil zanj, rekoč: »To je najbrže moja zadnja promenada, dovolite, da grem peš počastit svojega Gospoda in njegovo božjo Mater.« Oprt na roko svoje soproge, je lezel v cerkev in ljudje, zbrani pred cerkvijo, so spoštljivo pozdravljali »pobožnega tujca«, kakor so Ozanama imenovali. Ko so sporočili staremu župniku, ki je počival smrtnobolan v postelji, da Ozanam želi biti obhajan, reče kaplanu, da naj ga spremi v cerkev, ker ga hoče on sam obhajati. Bilo je to zadnje cerkveno opravilo, ki ga je izvršil župnik, in bila je tudi zadnja maša, pri kateri je bil navzoč Ozanam. — Kmalu nato so ga prepeljali v Marseille, kjer je 8. septembra na praznik Marijinega rojstva v naročju svoje žene v Bogu zaspal. Truplo so prepeljali v Pariz, kjer so ga pokopali v kripti cerkve karmelitov, kjer še sedaj počiva. Nad grobnico njegovo se bleste vklesane besede: *Quid quaeritis inter mortuos viventem? Kaj iščete živega med mrtvimi?* — Umrl je, a po svojih delih še živi in kakor bomo po besedah Gospodovih uboge imeli vedno med seboj, tako bo živel v hvaležnem spominu največji prijatelj ubogih, ki po Vincencijevih konferencah širom sveta vsako leto deli milijone prostovoljnih darov v pomoč in tolažbo trpečim ter jim vzbuja vero v Boga in pogum, da ne obnemorejo na trnjevem potu življenja. Nad kripto pa, kjer počiva, je v zgornji kapeli vzdana plošča z napisom, ki označuje Ozanama kot odločnega katoličana po prepričanju in delih, odličnega pisatelja in branitelja resnice, ustanovitelja Vincencijeve družbe in posebnega pospeševalca verskega mišljenja in življenja med mladino.¹

¹ A. F. Ozanam vere christianus, doctrina et caritate Orator idem et scriptor egregius, adsertor veri strenuus, sodalitati B. Vincentii condendae auctor inter paucos primus dictorum scriptorum et vitae eloquentia animos juventutis ad fidem revocavit.

